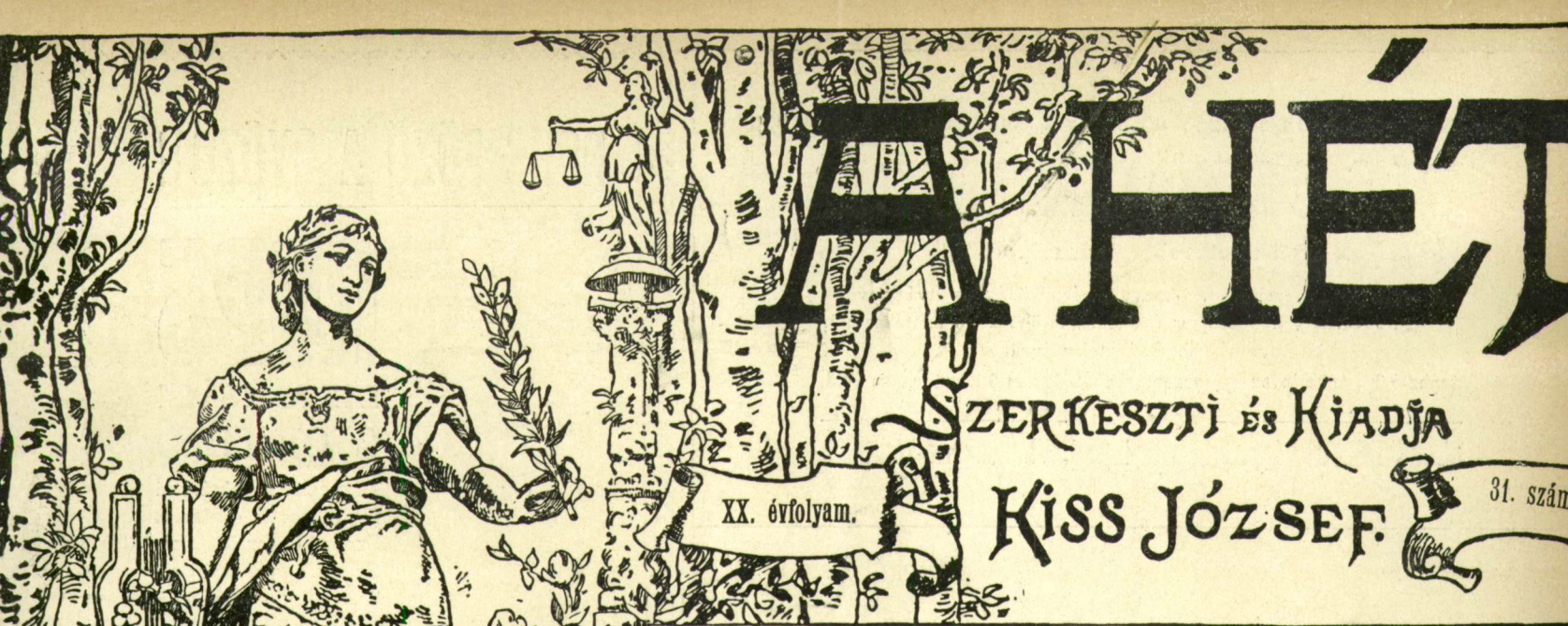

A HÉT

SZERKESZTI ÉS KIADJA

KISS JÓZSEF

31. szám

XX. évfolyam.

BERLITZ

Erzsébet-körút 15.

NYELVISKOLA

felhőttek részére.

FORDITÁSOK

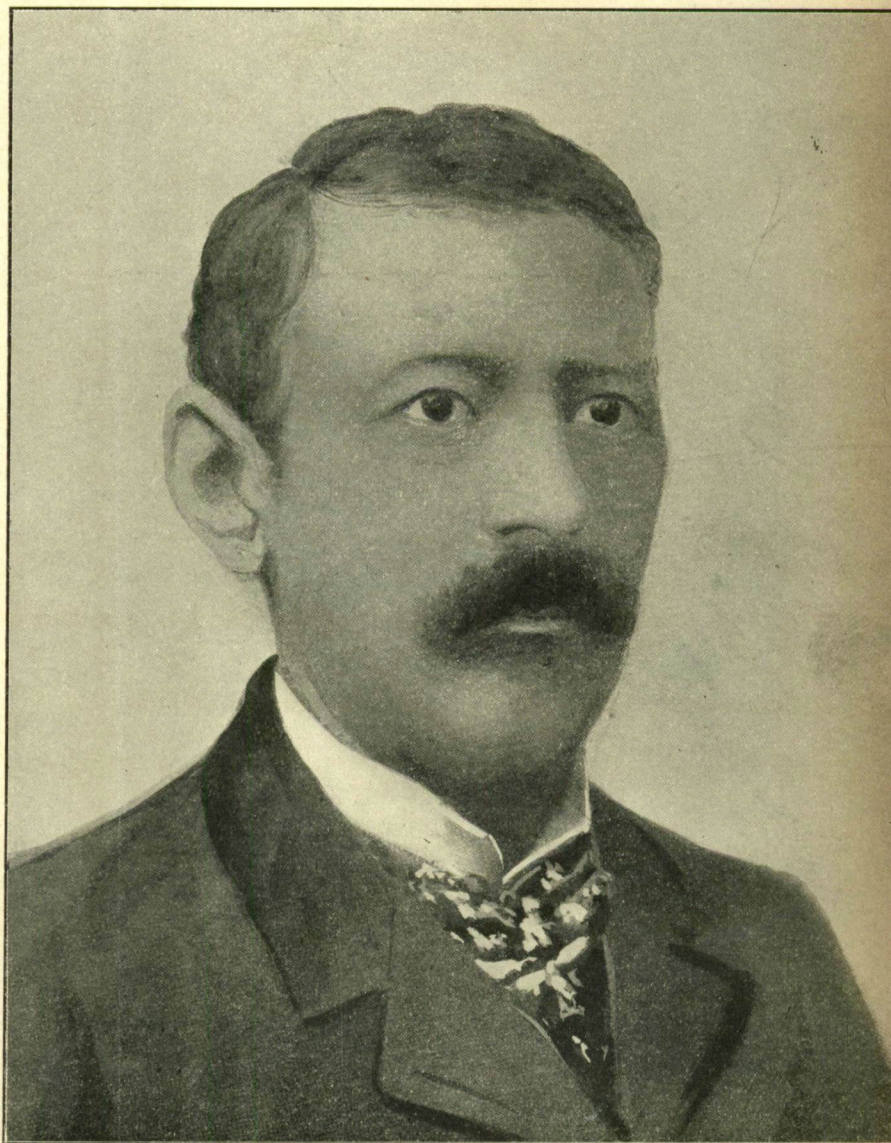
A HÉT

SZERKESZTŐSÉGE ÉS KIADÓHIVATALA

most

VIII., Népszínház-u. 22.

szám alatt van.

ARISTIDE BRIAND

◆◆ Minden étkezés után egy késhegynyi ◆◆
DIGESTOL GLÜCK

◆◆ legtokéletesebb emésztőporból, ◆◆

mely elősegíti az emésztést, fokozza a bélműködést és étvágyjavítólag hat. Javalva van a gyomor és bél legkülönbözőbb bántalmainál, bélrenyheségnél, étvágytalanságnál stb.

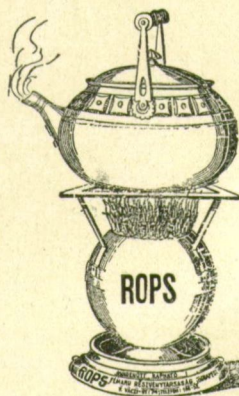
Kapható 2 K-ért minden gyógyszerertárban. 3 dobozt 5 K-ért franco küld.

FÓRAKTÁR:

GLÜCK REZSŐ gyógyszerertára Budapest, VI., Hungária-körút 93.

*Pannónia-szálloda
 Budapest, Rákóczi-ut 7. szám.
 A Nemzeti Színház mellett.*

ROPS FŐZŐ A GYŐZŐ!!

ROPS

BIZTONSÁGI GYORSFŐZŐ

Tűzveszély kizárva!
 Ha felborul, elalszik.
 Szesz ki nem folyhat.
 Szeszfogyasztásban
 :: igen takarékos! ::

Tartós, szolid kivitelben, ónoztott vasból.

Ára 4 korona.

Kapható minden jobb vasáru-üzletben.
 Ha valahol nem kapható, sziveskedjék hozzánk fordulni.

Képes prospektus ingyen és bérmentve.

„ROPS“ FÉMÁRU R.-TÁRS.

TELEFON 106-58. BUDAPEST TELEFON 106-58.

V. ker., Váczi-ut 72-92. sz.

HÖLGYEK!

Nem lesz többé pattanás, kiütés, szeplő, bőratka (mitesser), májfolt, izzadás arczán és testén, ha a Baumer Matild járásorvos leánya által feltalált és törvényileg védett

URAK!

„GLATTOL“ CSUDAVIZET

használja. — Több tekintélyes és vidéki orvos által mint kitűnő hatásu kozmetikai szer lesz ajánlva, melynek 8 napi használata után mindenki e kellemetlen bántalmaktól feltétlen megszabadul. — Kapható minden gyógyszerertár- és drogériában. — Postai megrendelések párisi minta szerint, pazarfényvel berendezett fóráktáromhoz intézendők.

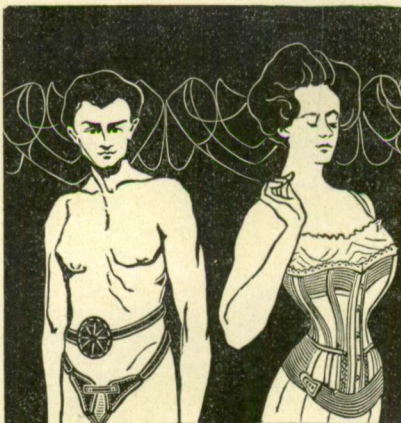
Budapest, VII. ker., Erzsébet-körút 14. szám,
BAUMER MATILD járásorvos leánya.

= Egy üveg ára használati utasítással 4 korona. =

Glattol csuda- szappan K 1.50

Glattol csudapouder K 2.—
 fehér, rózsá és krém

Szenvedő hölgyek és urak

ne mulasszák el leg-
 újabb árjegyzékem
 ingyen és bérmentes
 küldetése iránt hoz-
 zám fordulni. E fe-
 lettébb hasznos,
 mintegy 3000 termé-
 szethű ábrát tartal-
 mazó könyvben min-
 denemű kötszer
 pontos leírása fel-
 található. Minden al-
 testi betegség ellen
 szolgáló **haskötő**,
 mely köldök- és has-
 sérv, vándorvese és
 hájasodás ellen elő-
 nyösen alkalmazha-
 tók. Orthopaed (test-
 egyenesítő) fűzők,
 egyenestartók, járó
 készülékek, műlábak
 és műkezdek, cs. és kir-
 szab. sérvkötők stb.

Uj! Varrás nélküli harisnya göröcsér, eres csomók, viszértágulásnál, valamint dagadt és egyébként szenvedő lábakra a legradikálisabb hatályu szer. Mérték szerinti elkészítését legjutányosabban eszközözi:

KELETI J. orvosi műszer és testegyenészeti gépek gyára Bpest, IV., Koronaherczeg-u. 17. Alapított 1878. Telefon 13-76.

HIRDETÉSEK

„A HÉT“ KIADÓHIVATALÁBAN
 VIII., Népszínház-u. 22. felvétetnek.

Reggelizés előtt fél pohár

SCHMIDTHAUER-féle

használata valódi áldás gyomorbaajosok-
 ak és székszorulásban szenvedőknek.

Igmándi

keserűvíz

az elrontott gyom-
 rot 2-3 óra alatt tel-
 jesen rendbe hozza.

Kis üveg 40 fill.
 Nagy üveg 60 fill.

MÉRJELEN MINDEN VASÁRNAP.

Előfizetési feltételek:

Egész évre ... kor. 20.—

Félévre ... 10.—

Negyedévre ... 5.—

Egyes szám ára 40 fillér.

A HÉT

POLITIKAI ÉS IRODALMI SZEMLE.

SZERKESZTI KISS JÓZSEF.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

BUDAPEST,

VIII., Népszínház-utca 22. sz.

Telefonszám: 61—38.

Hirdetések
felvétele ugyanott.

— Budapest, augusztus hó 1. —

Krónika.

A levegő.

— július 30.

Lebaudy, Zeppelin, a két Whrigt, Blériot, mind repülnek már, a Latham kudarcza sem nagyobb kudarcz, mint aminő akármelyik autómobilt érhet, ha elromlik a motorja, de akármelyik parasztszekeret is, ha kiesik a tengelyéből a kerékszeg. Pedig a szekér valamivel régibb és kipróbáltabb intézmény, mint a repülőgép és az automobilizmus is szinte ezer esztendő öreg mesterség az aviatikához mérve, bár határozottan az apja neki. Mondom, az emberek már repülnek, vannak magasságrekordok, időrekordok, távolságrekordok, sőt Blériot repülésével a távolban láthatatlan cél elérésének a lehetősége is be van bizonyítva és mégis — senki nem tud semmit sem szólni a dologhoz.

Mi ez? Hogyan lehet az, hogy sem a mindent fürgén eksplikáló és következtetésekkel ellátó hirlapírói tollak nem tudnak most mást csinálni, mint csupán a tényeket konstatálni, hogy nincs egyelőre semmiféle igazán czéhbeli tudományos hozzászólás ahhoz, hogy no, mi lesz hát most már, — pedig annak idején Lombroso fejtegetést irt arról is, hogy milyen lesz a biczikli átalakító hatása az emberi jellemre, — hallgatnak a technikai tudás elismert szaktekintélyei csakugy, mint az új tűnemények filozófiai, avagy szociológiai magyarázói is. Sőt hallgatnak a politikusok és hallgatnak a katonák is, ami talán még a legérthetőbb volna, ha nem kezdené a világot mégis átderengeni már az a chiaroscuro sejtelem, hogy mire a husz Dreadnought mind megépül, akkorra már be is vonszolható valami félreűző kikötőbe ócskavasnak. De hallgatnak a költők is, sem próza, sem kötött szó nem tudja felszárnyaltatni a fantáziát még arra a hatvan usque kétszáz méter magasságra sem, amelyben átlag az aeroplánok járnak, maradnak ezek is versben is, novellában is a Mariskáknál és a Gastonoknál, akiket hívhatnak Coralienak, Atalantának, vagy a »lilakeblü rémszüz«-nek, mégis csak Mariskák és hívhatnak Jánosnak, »éjfégyverzetű semmiségbolyongó«-nak, avagy Móricznak, mégis Gastonok maradnak.

Mi ez? Ami szó esik a fejünk felett csattogó, zugó, surrogó világfelforduláshoz, az csak, mint mondtam, a konstatálás szava, vagy pedig afféle malom-

alatti szó. A legvéresebb fantázia legfeljebb annyit tud mondani, hogy nagy baj lesz, mert nemsokára az anarchisták mindent agyonbombáznak a levegőből, a leggyakorlatibb gondolkozás legfeljebb arra lyukad ki, hogy ezentul illuzóriussá válik minden vámpolitika, mert a levegőbe nem lehet sorompót építeni. És amit este, eldobva az ujságot és elfujva a gyertyát, gondolunk magunkban, az a jobbik esetben a Jókai Tatrangi Dávidjának a viselt dolgaihoz hasonlít, a rosszabbikban pedig a Wells rettenetesen unalmas és hihetetlenül fantáziátlan fantazmagóriáihoz. Új gondolatot, új felszárnyalást senki nem tud hozzáfűzni, még csak úgy a maga számára sem az új és most már tökéletesen meglevő tényhez. Hallgat a szó és hallgat, úgy látszik, a gondolkozás is.

Azok az emberek, akik a repülést megcsinálták, kivétel, de egyetlen egy kivétel nélkül — hogy is mondjam, — csak afféle mesteremberei a tudománynak, inkább mechanikusok, mint technikusok, kevesebbet vesződtek az egyenletezéssel, a papírszámítással, mint a gyakorlati próbálkozással, a már meglevőn való továbbjavítással. Hiszen csak tíz évvel ezelőtt is még vagy a szeme közé neveltünk annak a bolondnak, aki a repülőgépet hozta, vagy pedig unott vállrángatással iparkodtunk szabadulni tőle. Ugynevezett tudós szakember tehát nem is foglalkozott a képtelen problémával. Hanem ilyenféle emberek: kutmesterek, fegyvergyári előmunkások; azután varrógépjavító-műhely-tulajdonosok, akik később a bicziklire, majd az írógépre is ráadták a fejüket, végül eljutva az autómobilokig; azután professzionátus sportemberek, akik régmúlt hajdan tizenöt esztendővel ezelőtt még veloczipéd-gyáraknak, azután autómobil-készítőknek voltak a fizetett eleven reklámjai; azután nagyon gazdag emberek, akik ráuntak már a lóra, vitorlára, sőt az autómobilnak nevezett gyalogrepülésre is és nagy magukuntában a levegőben keresték az ujat. Szóval nem mint tudomány, nem mint könyvmunka, hanem egyszerűen mint — hogy úgy mondjam — felsőbbfajú lakatosmunka és mint sport van egyszerre itt a fejünk felett a levegőnek a megoldott problémája. Semmi hivatalos tudomány nincs itt, de még csak annyi tudósiz sincs, mint például az Edison találmányaiban. Mesteremberek és professzionátusok.

Igaz, hogy a renaissance-ot is mesteremberek csinálták meg. Festékkeverők, pallérok, építőmesterek, akik egyáltalán tudatában sem voltak annak, hogy

ők tulajdonképpen művészek és költők, akik kissé szégyenlenivaló dilettáns mellékfoglalkozásnak tekintették a maguk verselgetését és novellázását. De mégis, ömelltük ott voltak már a brutálisan nagyszerű jövőbemutatók is: Macchiavelli és Borgia Cézár. Akik már érezték, tudták, hogy új világ jön és terveket építettek rá, munkaprogramot készítettek a számára.

Es most ez a hallgatás! Nem is döbbenetes, nem is szent borzalomtól szült hallgatás, hanem valami unott, érdeklődéshijjas hallgatás, amiből kitetszik, hogy a ma embereit a repülés csak mint riport, csak mint a többenél hangosabb napi esemény érdekli. És a közömbösségben szinte nevetségesen hat, hogy egyik állam is, a másik állam is repülőgépet, vagy léghajót vásárol, ezzel ad tudomást az érdeklődéséről. Holott repülőgép, léghajó egyaránt megvásárolhatatlan, mert a repülésnek ma már nincsen titka, csak ügyesebb, vagy kevésbé ügyes eszközei vannak. Hiszen már az automobil tökéletesítésére sem lehet semmiben sem pátenst venni, mert mindent utána lehet csinálni a külsőnek valami más idomitásával, de a lényeg teljes átvételével. A repülés tehát szabad és biztos és nem baj és nem nevetni való, ha a levegőben is kiesik néha a kerékszőg, vagy eltörik a kisafa.

Amikor még bolond messze lehetetlenség volt a repülés, akkor megjövendölték az emberek, hogy aki a repülőgépet feltalálja, az kietlenül nagyobb világfelfordulást fog csinálni, mint renaissance, reformáció és új világok felfedezése együttvéve. Most itt van. Ha kora hajnal némaságában megerőltetted a füled figyelmét, talán hallod is valahonnan felülről a levegőből a felkapaszkodó ferde sík surrogását, a motor robogását. Ha felnézel az égre, egyik pillanatban sem tudhatod, hogy daru, sólyom, kócsag, vagy ember száll-e ott fekete ivként a fehérkék égen. És mégis hallgat mindenki és mégis csak riportot hallunk, egyebet semmit. Olyan nagy dolog történt, hogy elmaradt mögötte az egész emberiség? Vagy pedig olyan kicsiny ez a dolog most, hogy már magától érthető, hogy nem is érdemes beszélni róla, csak el kell ténylő fogadni? Hol a szárnyaló szó a gépszárny mellől? Miért nincs gondolat, amely előkészítené, vagy legalább egyetlen egy bátortalan ujjal is megmutatná azt az egyetemes munkát, amely a fejünk felett csatogó jövőből követelődik alá az egész világra? Feleljen erre valaki, mert ha nincs felelet, akkor repülhetnek az emberek, de nem hódították még meg a levegőt.

Paganel.

Nevetséges az embereket jókra és rosszakra osztani. Az emberek kedvesek vagy unalmasok.

*

A férfiak birják szeretni azt is, ami alattuk áll, — méltatlant, beszennyezettet, bectelent. Mi nők imádunk is, ha szeretünk; ha elvesztjük imádatunkat, mindent elvesztettünk.

Mesék.

Írta: KÓBOR TAMÁS.

I.

Az agancsos ember.

Volt egyszer egy becsületes pántlikakereskedő, akinek gyönyörű felesége volt, aki nagyon boldoggá tette. Egész nap vigan ugrált a pult mögött és füttyörészve szolgálta ki a vevőit. Valamikor régen az operában volt, ott hallotta ezt a nótát, mely módfelel megdöbbenett neki:

Az asszony ingatag,
Álnok és csalfa lény,
Mégbanja holnap,
Amit ma ígér.

Egyszer egy ügynök lépett be hozzá, ez kérdezte: — Miért füttyölsz mindig ezt a nótát?

A kereskedő nevetett.

— Mert szép.

— És igaznak is tartja?

— Igaz is.

— Hiszen a felesége is csak asszony?

— Persze hogy az.

— Hm, hm — morogta az ügynök s nem szólt többet a dologról, hanem előszedte a mustráit és ki-nálgatta.

— Hohó, — kiáltott vigan a kereskedő — én csak eladni tudok, de vásárolni nem. Ahhoz a feleségem ért. Engem mindig megcsaltak még, a feleségemet pedig soha. Ó, nagyszerű asszony. Ha nekem el akar valamit adni, akkor mutassa a feleségemnek a mintáit.

— Igen szívesen — szólt az ügynök és megpödrölte fiatal bajuszát. — Azonnal megyek a feleségéhez.

Mikor a kereskedő este hazajött, kérdezte:

— Itt volt-e az a fiatal ügynök, akit hozzád küldtem?

— Itt volt — felelte az asszony, behozván a vascorát. — De nem vettem tőle, mivel a mintái mind csúnyák. Aztán meg udvarolni is akart. Ki nem állhatom.

— Te tulzol, édesem; bizonyosan csak azért hizelgett, mivel azt hitte, hogy így könnyebben rávisz az üzletre. Ezt magam is megcsaleksem a boltban.

— De biztosítalak, hogy egészen komolyan beszélt.

— Ugyan, drágám, hidd el, hogy ahhoz nem értesz.

— Jó, — felelt az asszony — ahhoz nem értek.

— S olcsón ajánlott?

— Igen olcsón, de a mintái csúnyák.

— Kár, igazán kár.

— De azt mondta, hogy van más mintája is, el fogja hozni.

— Igazán?! — örvendett a jókedvű ember — hiszen akkor még lehet esetleg jó üzletet csapni.

— Jobb szeretném azonban, — szólt vontatva az asszony — ha nem jönne többet.

— Ugyan miért?

— Mert megint szépeket mond majd.

— Kérlek; ne légy már olyan prűd. Annak a fiatal embernek az a célja, hogy nekünk eladjon, nem pedig hogy szerelmeskedjék. Hát nem látod át?

— Átlátom — szólt halkan az asszony és megvetette ura ágyát.

Az meg vigan vetkőzött és fujta a kedves nótáját: az asszony ingatag.

Másnap délután, amint a boltjában izzadva szol-

gálta ki a° vevőit, egyszerre viszketni kezdett a halántéka, dörzsölgette, dörzsölgette, de csak annál jobban viszkedett.

— Valami pattanás, — gondolta — a sok izzadságtól.

De a pattanás nagyobb s nagyobb lett és mire becsukta a boltját és kalapját a fejére akarta tenni, hát nem lehetett. Megakadt abban a pattanásban, mely akkora volt, mint egy őzbak agancsa.

— Szent Isten, mi ez? — kiáltott föl, mikor két kezével megfogta. — Szarvak! Szarvaim nőttek. Jaj de kellemetlen.

Izgatottan sietett haza és már az ajtóban rémülten kiáltott az asszony felé:

— Asszony, asszony, nézd csak, szarvaim nőttek!

Az asszony reszketve állt a szoba közepén és nem mert az urára nézni.

— De nézd csak, nézd csak, — szólt, odatartván a feleségének agancsos homlokát. — Hát nem Isten csapása ez?

Az asszony félve huzódott el tőle s rebegte:

— Nem én tehetek róla, magad vagy az oka.

Az ember dühbe jött.

— Hiszen tudom, hogy nem te tehetsz róla, de mégis csak szörnyűség. Nem mutathatom magamat így az embereknek! Orvost kell hivatni; küldj rögtön orvosért.

Az asszony merően nézett az urára, aztán hirtelen jókedvvel megölelte és nagyokat kaczagva nézegette:

— Biz azok szarvak, valóságos, kedves kis szarvak. Ugyan hol szerezted?

— Ne gunyolódj, — morgott a férj — szeretném, ha az orvos már levágta volna. De hát beszéljünk most másról. Itt volt az az ügynök?

Az asszony elpirult és lesütötte a szemeit.

— Itt volt — felelt halkan.

— És? Szépek a minták?

— Nagyon szépek, — suttozta az asszony és ajkairól sóhaj kelt — de még sem vásároltam tőle.

— És miért nem?

— Mert megint udvarolt.

A férj mérgesen csapott az asztalra.

— Ugyan kérlek, legyen már vége a gyerekeskedésnek. Hát azt hiszed, hogy mindjárt szerelmes az ember, ha a szép szemedbe néz?

Az asszony habozott, valamit akart mondani, de visszaszitta.

Ekkor érkezett meg az orvos, aki a lámpa felé fordítván a derék ember fejét, az ujjával megtapogatta a kinövéseket. Aztán fölhuzta a vállát, ránézett az asszonyra, majd az agancsos emberre, kaczagni kezdett, amit csak nehezen tudott köhögéssel palástolni, aztán így szólt:

— Kedves barátom, ezeket a szarvakat az uristen sem veheti többet le. Nincs a világon az a fűrész, mely az ilyen kinövésen fogna. Ezt már viselni fogja halálíg s legfőlebb a kedves felesége iparkodhatik, hogy nagyobbra ne nőjön.

— Rettentő, rettentő, — sopánkodott ijedten a szegény ember — hiszen így panorámában mutogathatnám magamat.

— Nyugodjék meg, barátom, — szólt az orvos, a vállára téve a kezét — nem ön az egyetlen, akinek szarvai nőttek. Majd csináltatunk egy parókát, mely elrejtí a szarvait, föltéve hogy nagyobbra nem nőnek.

— És mit tegyek, hogy nagyobbra ne nőjjenek?

— Legyen minél többet itthon, barátom, a kedves felesége társaságában, az ilyen bajnak legjobb az ott-hon levegője.

— Csakhogy nekem üzletem van és az üzletet ott nem hagyhatom.

— Akkor vigye magával a feleségét. Az ember ott van otthon, ahol a felesége van.

— Ez igaz, köszönöm, doktor, aztán attól a parókától nem látszik majd semmi?

— Semmi, éppen semmi.

— Nagyszerű! — kiáltott vigan a férj és jókedvében füttyörészni kezdett: az asszony ingatag.

Az orvos az ajtóban visszafordult:

— Tetszik önnek ez a nóta?

— Nagyon tetszik, — felelte a férj — ez a kedvencz dalom.

— Igen tanulságos dal — jegyezte meg az orvos és távozott.

Másnap reggel hozták a parókát, csakugyan elfödte a szarvait. Bucsuzni akart az asszonytól.

— Hiszen veled megyek! — szólt ez.

— Dehogy jössz velem, hiszen valószínűleg újból eljön az az ügynök, hát csak meg kell kötnöd vele az üzletet!

— De kérlek, a szarvaidd...

— Hagyd békén a szarvaimat, ki se látszik a hegye sem.

— Jó — szólt az asszony és otthon maradt.

Mikor este hazajött a boltból, vigan kérdezte:

— Itt volt az ügynök?

— Itt volt — felelt az asszony.

— És vásároltál?

— Igen, de még nem állapodtam meg valamennyi fajtában.

— Helyes, csak válogass és vásárolj, amennyit csak lehet. Meg kell ragadni a kedvező alkalmat. De milyen meleg ez a paróka, lelkem, nem is képezed.

Ezzel levette fejéről és busan nézte magát a tükörben. Majd ijedten fordult a felesége felé:

— Szent Isten, nézd csak, mindegyiken kinőtt egy ág.

— Az ám, — szólt az asszony szemlesütve — mindegyiken kinőtt egy ág.

A szegény ember kétségbe volt esve. Az asszony gondolkodott egy darabig, aztán odalépett az urához:

— Talán mégse vásárolnánk attól az ügynöktől. Kiadom holnap az utját.

Ez már kihozta a sodrából.

— Egyszer és mindenkorra megmondom, hogy hagyd ki az üzletből a te nevetséges hiúságodat. Majd egy pár bók miatt elszalasztom a nyereséget.

— Jó, — szólt az asszony — többet nem ellenkezek.

A rákövetkező napon az asszony mosolyogva, hizelegve ment elébe és megcsókolta mind a két arcát.

— Ejnye, de kedves vagy ma — csodálkozott a férj.

— Mert jó vásárt csaptam, — felelt enyelegve az asszony — igazad volt, nagyon jó összeköttetés az a fiatal ember.

— No látod, megmondtam előre. De ez a paróka, — phü, de melegem van.

Letette s mikor a tükörbe nézett, halálra ijedt.

— Ujabb ága nőtt — dadogta sápadtan.

Az asszony hizelegve fogta át a nyakát.

— Ne busulj rajta, kis férjecském, szeretlek én így is.

— Milyen jó vagy, — szólt ez elérzékenyedve — az Isten áldjon meg érte.

És mult az idő és a szegény ember agancsain mind újabb ágak hajtottak ki. Az ágak is elágasodtak s kinőttek magasra a parókán fölül s az orvos nem tudott

rajta többé segíteni. Nagyon elszomorodott a szegény ember s az üzletbe sem igen mert menni, mert minden csitri varróleány kaczagva kiáltott föl:

— Ni, mekkora szarvakat visel!

Az igaz, hogy az üzlet jól ment, mert valóságos áradat volt oda, hogy lássák az emberek, aki ilyen nyíltan viseli a szarvait. Aztán az az ügynök mesés olcsón szállította a pántlikákat. De azért nem volt öröme semmiben, csak a szép kis feleségében, aki egyre vigasztalta, becézgette s csak annál jobban szerette, minél nagyobbra nőttek az agancsai.

Végre már olyan nagyok voltak, hogy lehúzták a fejét. Ekkor az asszony mondta:

— Tudod, édes kis férjem, nem mehetsz te már így az üzletbe. Beszélek majd az ügynökkel, hogy vegye át az üzlet vezetését. Kitünő ember, jól fogja vezetni, hogy pedig meg ne csaljon bennünket, majd én is az üzletbe ülök és ellenőrzöm.

A férj örömmel fogadta az eszmét és megcsókolta okos kis feleségét az okos ötletért.

És azóta a szegény ember otthon ült, ki se mozdult a lakásából, míg a felesége naphosszat a boltban volt, hogy ellenőrizze az ügynököt. Egész agancserdő virított már ki rajta. A felesége minden este odaült mellé és elűzte a szomorúságát édes kaczagásával, forró csókjaival és puha ölelésével. S a szegény ember ilyenkor fölvidulva fütyülte a nótáját: az asszony ingatag...

Mult az idő, az agancsai már akkorák voltak, hogy alig fértek a szobában. A szegény ember nem tűrte többé: elfogyott az életereje. Haldokolva feküdt az ágyán, előtte térdelt a felesége és zokogott, mellette ült az ügynök, könnyel a szemében. Az agancsos ember megfogta kezüket és így szólt:

— Köszönöm neked, édes feleségem, hogy szerencsétlenségemben hiven kitartottál mellettem. Áldjon meg érte az Isten. És magának, kedves barátom, is köszönöm, amit tett. Kérem, ne hagyja el szegény feleségemet, ha én nem leszek többé.

— Esküszöm — szólt ünnepélyesen az ügynök s megszorította a haldokló kezét.

— Akkor nyugodtan halok meg — suttogta az, egy mélyet sóhajtott még és meghalt.

II.

A holt feleség.

Tipu, az árva fiu, egész nap az erdőben dolgozott, favágó volt. A fejszéje döngött, ő maga a madár fütytyére hallgatózott. Szomorú legény volt nagyon s egyre azon gondolkodott: miért kell neki apátlanul, anyátlanul egymagában élnie?

Egyetlen gyönyörűsége volt. Mikor hazament kis kunyhójába, a hegyen túl fölcsillogott az alkonyati tó. Gyönyörű, szép ezüstös víztükör volt, melynek habjai lassan-lassan pirosra váltak, míg beköszöntött az éj s az alkonyati tó eltűnt a sötétségben, hogy másnap alkonyatkor ismét előbukkanjon.

Tipu, a szegény favágó, szomorú gyönyörűséggel nézte az ezüstös tükört s találgatta, hogy lehetne oda jutni. Mi van rajta, ki lakik ottan? Mély vágy vonzotta a titokzatos tó felé, de meg sem kísérelte, hogy odaérjen. Mert tudta jól, hogy átkelven a hegyen, a tó helyén csak foszló párákat talál, mik a völgy fölött usznak, a völgy fölött, ahol a fekete bányafalu van, nálánál sokkalta szegényebb és szomorubb embereivel.

Gyönyörűsége és szomorúsága nagyobb és mélyebb lett, mikor meglátta az alkonyati tündért. Egy este világosan látta a tó tükre, parányi biborsajkjában ült,

szőke haja a vállára omlott és a karjait feléje tárta. A biborsajka lassu ringatással vitte végig a tavon, mig-nem rózsaszínű ködben eltűnt. Egy utolsó pillantást vetett a szomorú legény felé és a kezével intett neki.

Azóta Tipu minden éjszaka az alkonyati tündérrel álmodott. Ott volt nála a biborsajkjában és rajongva nézett a tengermély szemekbe, melyekből szomorúság és szerelem sugárzott reá. De nem fogta meg a kezét, mert mihelyt meg akarta érinteni, szertefoszlott az egész látomány. Az alkonyati tündér meg is mondta neki:

— Szeretlek, te szomorú fiu, de nem szabad, hogy kezed érintse az enyémet. Nem teremünk mi földi szerelemre. Alkonyati órán, a távolból láthatjuk egymást és álmodhatunk egymásról. De én meg vagyok átkozva és te is meg vagy átkozva. Ne érints.

Az álom nem pusztán álom volt. Mert másnap alkonyatkor biborsajkjában ismét megjelent az alkonyati tündér, szeméből két könnycsepp hullott le s a kezét kérve tette össze. Tipu térdre borult és kitérte karjait. A tündér lassan, arcát egyre Tipu felé fordítva lebeggett a vizen s egy utolsó üdvözléssel eltűnt — rózsaszínű párában.

Tipu pedig még elhagyatottabbnak érezte magát, mint eddig. Fölsóhajtott:

— Milyen szerencsétlen is vagyok én! Miért kell annak tündérnek lennie, akit szeretek! Lám, a többiek a karjukba zárhatják kedvesüket, nekem pedig a távolból kell felé sóhajtanom és sohasem lehetek hozzá közel, mivel meg vagyunk átkozva.

Ekkor az ablaka alatt egy fiatal, mezitlábos leány állott meg. Szép volt az arca és szeméből könny pergett.

— Min busulsz? — kérdezte a legény.

— Mert el vagyok hagyatva és nincs hová lehajtanom a fejemet. És fáradt vagyok és éhes vagyok és nincs mivel éhségemet csillapítsam.

— Jöjj be hozzám, te szegény leány, vetek neked puha ágyat és megosztom veled kenyerem és szalonnámat.

— Nem mehetek — felelt szomorúan a leány — mert te legény vagy és én leány.

— Csak jöjj be, — biztatta a legény — tőlem ne tarts, mert szívem az alkonyati tündéré.

— Nem mehetek, — ismétlé a leány — csak annak a legénynek a küszöbét lépem át, aki feleségül vesz. És most nem bírom tovább és meghalok az ablakod alatt.

Tipu szíve megesett a szegény leányon, aztán elgondolta, hogy az alkonyati tündér sohasem lesz az övé és olyan elhagyatott és üres az élete.

— Akkor jöjj be, feleségül veszek. Gondodat viselem és megteritem neked az asztalt. Hűséges urad leszek, csak minden este hadd nézzem az alkonyati tavat.

— Te jó és nemes vagy — felelt a leány, a legény karjaiba borulva — és én hálás vagyok és nagyon szeretlek.

És elmentek a paphoz, ahol megesküdtek és mint férj és feleség tértek vissza a kunyhóba.

Ekkor alkonyodott. A hegyen túl felmerült az alkonyati tó.

— Eredj a kunyhóba, feleségem; és aludj, — szólt Tipu — este van és én az alkonyati tavat akarom nézni.

— Minek nézed?

— Mert szép és rajta van az alkonyati tündér.

— Megyek — felelt a fiatal asszony — és aludni fogok, míg te az alkonyati tündért nézed.

A tündér fölbukkant biborsajkjában s amint áttekintett Tipuhoz, mély szomorúság látszott egész

valóján. Feléje tárta karjait és csüggedten leeresztette, két keze közé fogta szép fejét és tépdeste aranyhaját. Tipu szívét fájdalom marczangolta és mély keserőséggel szólt:

— Hiszen olyan éhes és gyöngye volt, te pedig messze és nem volt reményem.

Az alkonyati tündér szomorúan bólintott a fejével s eltűnt a rózsaszínű ködben. Tipu pedig benyitott a kunyhóba, és odalépett felesége ágyához. Az ágyon ott feküdt a parányi teremtés. Tipu megfogta a kezét, hideg volt. Megcsókolta ajakát: nem érzett leheletet. A parányi feleség meghalt.

Tipu meggyújtott két szál gyertyát és odatette a holt felesége ágya fejéhez. Ő maga a lábtól gubbaszkodott, úgy virrasztott egész éjszaka a halott mellett. Megesett a szíve gyászos sorsán és lelkében el-siratta.

— Szegény asszony — sóhajtotta — annyit szenvedett és nem élvezhette a kunyhó nyugalma, mikor szert tett reá.

Majd kesergett.

— És én elárultam az alkonyati tündért, hogy megmentsem őt és ime — meghalt.

De aztán vigasztalta magát.

— Legalább nem árultam el a szerelmemet és hü maradhatok az alkonyati tündérhez.

Másnap ment a paphoz és jelentette, hogy a felesége meghalt.

És jött a pap és emberek, akik szép sárga koporsót hoztak a temetésre. Amikor a kunyhóba beléptek, a holt feleség fölnyitotta a szemét, majd felült és csodálkozva kérdezte:

— Mit akartok?

S mikor megértette, hogy halottnak hitte az ura, édesen kaczagott s a legjobb kedvében mulatott az emberekkel. Tipu, mikor azok távoztak, kikísérte őket és boldog volt, hogy a szegény teremtés él.

Boldogan sietett vissza a kunyhóba, de mikor az ágyhoz lépett, a szíve elnémult: az asszony ismét holtan feküdt rajta, hidegen, mozdulatlanul és ajkáról nem szállott lehelet.

— Most igazán meghalt — sóhajtotta Tipu, s utána sietett az embereknek és visszahívta őket. De mikor beléptek a kunyhóba, a holt feleség ismét felült ágyában és édes jókedvvel beszélgetett. A pap keményen rátámadt Tipura:

— Minek bolondítasz bennünket? Hiszen a feleséged él és igen jókedvű!

— Igen, — felelt Tipu elszontyolodva — a feleségem él és igen jókedvű.

Nem is ment haza, hanem az erdőbe fát vágni. A madarak füttyöreszttek a lombban, ő szomorúan hallgatta őket. Egyre a holt feleségére gondolt és rettegett hazamenni. Végre mégis csak vállára vette a fejszét s benyitott a kunyhóba. Nem tudott örülni a gondolatnak, hogy felesége majd elébe megy, leveszi válláról a fejszét, meg a tarisznyát és átöleli a nyakát. De a feleség nem ment elébe, ott feküdt az ágyon, hidegen, holtan. Tipu megrettent és nem mert többé a papért menni. Kiült a kunyhó elé és nézte az alkonyati tavat. Már biborba borult a fele és az alkonyati tündér már a közepén volt és a kezét tördelte. Tipu a kunyhó felé mutatott és szólt:

— A feleségem meghalt.

A tündér megértette a szavát, egy pillanatig gyászosan lehorgasztotta fejét, aztán boldogan mosolyogva Tipura, eltűnt.

Tipu nem mert a kunyhóba lépni. Átvirrasztotta az egész éjszakát a szabad ég alatt, s mikor reggel

ismét csak halva látta a feleségét, fogta a fejszét és munkába ment.

Azután soká, nagyon soká élt a holt feleség mellett. Mert nem szólhatott senkinek a halott voltáról. Ha valaki benyitott hozzá a kunyhóba, az asszony felkelt ágyáról, mosolyogva ment a jövevény elébe és igen jókedvűen beszélgetett vele. Csak amikor Tipuval volt egyedül, akkor volt halott. Az emberek váltig mondogatták:

— Be kedves asszonyod van, Tipu!

És Tipu sóhajtva erősítette:

— Igen, az asszonyom nagyon kedves.

— S te nagyon boldog lehetsz mellette.

— Igen, nagyon boldog vagyok mellette.

És nem tudta senki az ő mérhetetlen boldogtalanságát, az alkonyati tündér sem. Valahányszor Tipu felkereste fekvőhelyét a holt feleség mellett, álmában megjelent a tündér és keservesen szemére vetette csal-faságát:

— Nem halt meg a te feleséged, hiszen most is melletted van. És Tipu hiába erősítette, hogy aki mellette van, az hulla, aki csak akkor éled, amikor idegen ember jön. A tündér sirva tördelte kezét.

— Most, hogy elveszítettelek, érzem csak, hogy mennyire szeretlek. Boldogtalan leszek a halhatatlanságon keresztül. Vágyom a csókodra, ölelésedre és tudnom kell, hogy mindez a másé.

Tipu keserőséggel fordult a tündér felé:

— Miért tiltottad el, hogy a kezedet érintsem? Miért váltál köddé, mikor szerelmedért esdekeltem? Ő, a mi balsorsunknak magad vagy az oka, miért ragaszkodtál jobban tündéri voltodhoz, mint szerelmedhez? Most te siratod elveszett üdvünket és nekem egy holt asszony mellett kell élnem, akit el sem temethetek.

Az alkonyati tündér hevesen átölelte Tiput és forró csókot nyomott ajkára.

— Nem tiltalak többé el a kezem érintésétől. Fogd át a derekam, csókold ajakamat, de jer velem, biborsajkámba fogadlak és rózsaszín palotámba viszlek. Adok neked is halhatatlan lelket, hogy a végtelenségig szeressük egymást.

— Nem, — szólt Tipu — nekem feleségem van, ha holt is és amíg el nem temethetem, hü leszek hozzá. Megesküdtem Isten, ember előtt és eskümet meg fogom tartani.

És az alkonyati tündér minden éjszaka unszolta, ösztökelte, hogy kövesse őt. Tipu állhatatos maradt, de a lelke tele volt szomorúsággal és a boldogság vágyával, ereje pedig megtörött. Végre is megígérte a tündérnek, hogy vele megy.

— Holnap várlak az alkonyati tón — szólt boldogan a tündér.

És másnap Tipu megcsókolta a holt feleségét és tépett lélekkel követte vágyát az alkonyati tó felé. A tó tükre ott csillogott a hegyen túl és Tipu látta föl-tünni a biborsajkát, mikor nekivágott az uttalan utnak, a hegyen túl. Fölért a tetejére és ezuttal nem özlött párává a tó, hanem ott csillogott a lába alatt, habjából ezer halacska ezüstös pikkelyei csillogtak és rajta ringott a biborsajka az alkonyati tündérrel, aki föl-bontott hajjal, kitárt karokkal közeledett felé. Tipu a tó szélére lépett, ám ebben a pillanatban megjelent előtte a holt felesége, megragadta a karját:

— Nem engedlek, az enyém vagy mindhalálig.

Az alkonyati tündér már egészen közel volt hozzá, hallhatta a hangját is: jer, jer! Tipu szétmarczangolt lélekkel tárta feléje karjait és kiáltotta:

— Lelkem tündére, nem lehetek a tiéd. Tele van

az én szívem szomorúsággal és meg vagyunk átkozva mind a ketten.

Es ezzel belevetette magát az alkonyati tó vizébe és elmerült.

Másnap a bányafalu népe találta meg holttestét, egy fekete sziklán szétzúzódva. Hazavitték és eltemették. Koporsója mögött járt a felesége s sirva siratta jó urát. De azért a könyein keresztül is igen kedvesen mosolygott az emberekre.

Barokk szonettek.

I.

Holt, nagy szerelmek siri árnya jár
Az ősi parkban vénhedt fák alatt,
S az élre nyírott nagy, zöld lombfalat
A késő őszi nap hervasztja már.

Édes szó csendült itt későn, korán,
Márványfehér hosszú ujjak nyomába
Ábrándosan rezdült egy lágy szonáta
A karcsu lábu, barokk zongorán.

És kísértetként folyton itt zokog,
Mesélik még a tört lépcsőfokok:
Egy jó lovag hányszor csókolta vállon

A hajporos, karcsu urnót titokba.
Álmok suhognak, s zord tritónok szobra
Áll, mint fehér, márványbadermedt álom.

II.

A falakon csillog a rózsazománcz,
Kecses dámák bókólnak a Watteauképen.
Multak hazajáró szellemeképen
Rezdül a spinéten egy régi románcz.

Vadrózsabozót fut az ablakokra,
Leomlik némán a patyolat kárpit;
Valaha nászruhás szerelem járt itt
Rózsaszírom-topánba susogva.

S a karcsu lábu selyem karszéken
— Körül fodrok, csipkék illatos árja —
Csipkerózsa szunnyad, pilléi lezárva,

Hajporos fejjel, fehér a fehéren.
S a falakon csillog a rózsazománcz
S csak reng a spinéten a régi románcz.

Kállay Miklós.

Rossz asszonyok kinozzák, jó asszonyok untatják az embert. Másban nem különböznek.

*

Mindig van valami végtelen hétköznapiaság a mások tragédiáiban.

Toll és tőr.

— július 30.

A SZENT IMRE KOLLÉGIUM nemzeti ajándékot kapott. Megörvendezetttek egy vallásos tárgyú képpel, melyet az állam mindannyiunk pénzéből vásárolt — mindannyiunknak. De a mindannyiunk jogán csorba esik a Szent Imre kollégium kedvéért: a képet elzárták az ország szeme elől, mert a Szent Imre kollégium kényelemszeretetével nem fér össze, hogy ő járjon a Szépművészeti Muzeumba, ha művészeti gyönyörökre szomjazik. Ez a kollégium nagyon előkelő intézmény, tehát a Szépművészeti Muzeumot elviszik az ő házába, hogy neki ne kelljen odafáradni a Szépművészeti Muzeumba. Ez a kedvezmény pedig azért jár ki a Szent Imre kollégiumnak, mert a nevelőintézet vallásos, tehát ráfér a vallásos nevelés. Fura okoskodás! Mert ha a vallásos tárgyú kép csakugyan használna valamelyest a vallásnak, a képet inkább kellene a vallástalan milliók szeme elé tartani, hogy azok is meghódoljanak a keresztényi szellemnek. Vagy talán olyan rossz az a kép, hogy az istentelen milliókra nem tudna vallásos hatást gyakorolni? Ezt nem hiszszük. Mert a Szent Imre kollégiumot sokkal jobban szeretik ma, semhogy rossz képekkel megajándékoznák.

A SZERETET GYÜLÖLETTŐL TAJTÉKZOTT ezen a héten: az állami gyermekszereket nagyokat rugott a privátszorgalomból kultivált gyermekszereket. Ez ugy értelmesebb, hogy az állami gyermekmenhelyek igazgatója epéskedő hangon kritizálta a Gyermekvédő Liga igazgatójának agitációját, melyet ez a gyermekvédelem körül az utóbbi esztendőkből kifejtett. A szeretetnek erre a különös versengésre az adott alkalmat, hogy az állami jótékonyaság most vette gondozásba az ötvenezredik gyermeket s ez a jubiláris szám nem mulhatott el anélkül, hogy az állami szeretet nem mutatta volna meg az öklét a magánszeretetnek. Jóságos Isten, hát már az apró gyermekeket is irigylük a Gyermekvédő Ligától? Már az is fáj az államnak, hogy mintegy tizenötezer gyermeket elhódított tőle a Gyermekvédő Liga? Ez a humanizmus igazi karikatúrája. Ezen a csapáson haladva, az állami humanizmus vizébe öleti az apró gyermekeket, hogy a Liga ne tudjon sikereket felmutatni. Mert az állami humanizmus nem tud annyira örülni a saját sikereinek, mint amennyire fáj neki a mások diadala s inkább lemond a saját sikereiről, ha ezzel utját vághatja a mások diadalának. Pedig ahol annyi az elhagyott gyermek, mint nálunk, ott jut mindenkinek annyi, amennyivel a szívét is, meg az ambícióját is kielégítheti. Ne kérjen hát az állam kizárólagos szabadalmat a gyermekszeretre, mert abba a gyanuba keveredik, hogy önmagát szereti s nem a gyermekeket. Széll Kálmánt, az állami gyermekvédelem szervezőjét nem ilyen intencziók vezették. S úgy látszik, hogy Széll Kálmánnal kivonult onnan az igazi szeretet is.

AZ UJ FRANCZIA KABINETBEN hat újságíró kapott miniszteri tárczát. Magyar okoskodás szerint a francia kabinet többsége tehát csupa pályatévész ember. Mert az újságírókat úgy definiálták, hogy az mind kicsapott diák, vagy amolyan félbenmaradt egzisztencia, mely csak azért akar százféle apró dologgal bibelődni, mert nem tud egyetlen nagy dologgal foglalkozni. Ez a definíció épp oly találó a

miniszterekre, mint az újságírókra, mert sok minisztert ösmerünk, aki több talentummal végezte az apró, mint a nagy ügyeket. S e mellett még azt sem mondhatjuk róluk, hogy meg van bennük az a talentum is, ami az újságírókból nem hiányzik. Mert lám, sok újságíróból lehet még miniszter, de csakugyan kevés miniszterből telne egy jó újságíró. Persze, Franciaországban más még az újságíró is. Ez igaz. De hát mi oka van ennek az igazságnak? A magyar miniszterek nem szeretik az újságírókat, s mert lehetetlen, hogy a magyar újságíró francia újságíró legyen, a miniszterek azt mondják: Hiszen ha az urak olyanok lennének, mint a francziák, mi is másként beszélünk velük. S erre a magyar újságíró csak ezt felelheti: Hiszen ha az urak francziák lennének, mi is másként csevegnénk. Csoda-e hát, ha sohasem értik meg egymást magyar újságírók és magyar miniszterek. Ez pedig nagy baj. S talán ezt a bajt akarják Franciaországban elkerülni azzal, hogy egy személyben egyesítik a minisztert meg az újságírókat. Így aztán egyet tud akarni miniszter és újságíró.

EGYETLEN KÉRDÉST SEM INTÉZTEK a feministákhoz s ők mégis harminczegy feleletben magyarázzák, hogy miért kell a nőnek az általános, titkos választójog. Felelni tehát jól tudnak olyan kérdésekre, melyeket ők adtak fel önmaguknak. Ez nem nagy kunszt, nem is nagy okosság, csak fejetetejére állított logika, amely előbb csinálja meg a feleleteket s később hozzájuk szabja a kérdéseket. Az agitációnak ez a módja azt a gyanút ébreszti, hogy a választójogért csak azért indítottak harcot, mert volt harminczegy feleletük s ezeket kellett valahogyan elhelyezni. Tetszettek a feleletek s amikor a nő odahaza talál az ócskaságok közt egy szép, színes szalagot, rögtön megszületik benne a gondolat, hogy ehhez a szalaghoz kalapot kellene szerezni. Nem vagyunk nagy hívei a különféle nevű választójogoknak, mert nem vagyunk azoktól sok jót kultúra és haladás dolgában. A kultúremler túl van a politizálásban s látva a feministák kiáltványát, azt kell mondanunk, hogy nem csodáljuk, ha a feministáink még politizálnak.

AZ ELŐZETES CZENZURA örök időkre eltöröltetvén, gondolatait mindenki szabadon közölheti sajtó útján. A 48-iki törvényeknek ezt a szakaszát még a Lipótmezőn is ösmerik s a lipótmezeiek tudásuk bizonyosságául lapot adtak ki Anna-napján. Egy író szerkesztette, akinek idekűnn sem volt sok közölni való gondolata s a Lipótmezőre is csak a sajtótörvénynek ezt az egy szakaszát vitte magával. Az ember nem tudja, a józanságnak, vagy az örületnek rohama volt, hogy lapot csináltak a Lipótmezőn. Valószínű, hogy az újságíróból kitört valami, ami elfojtva élt benne. Notandum, a szerkesztő nem is volt hívatásos újságíró. S nem boldogulván mint ilyen, beállott hívatásos örületnek, amit úgy tessék értelmezni, hogy annak az írónak nincs komolyabb baja, s inkább szeszélyből, mint kényszerűségből vonult be a Lipótmezőre. Itt szerkeszt, örökkön-örökké szerkeszt, a direkció pedig elnézi, hogy az esztendő egy napján lapot adjon ki, hangversenyt rendezzen kabaret-előadással, konfettidobással és lepényevéssel. Nem tudjuk bizonyosan, hogy ezek a dolgok milyen hatással vannak a betegekre. De látjuk, hogy idekűnn az újságtól és kabarettől megbolondultak az egészségek s ezért nem hihetjük, hogy ugyanilyenektől józanokká váljanak a bolondok.

Krónika II.

Nem ontunk vért!

— július 30.

A spanyol forradalom és a marokkói háboru miatt a spanyol lapok nem tudnak megjeleneni. Összeköttetéseimnél fogva azonban nekem sikerült megkapni a *Grandeza Española* című független antimilitarista lap eddig és ezentul megjelenendő számait, melyekből a következő igen tanulságos részleteket ollóztam ki:

Julius 31.

... Nem okultunk eleget? Nem tudjuk, hogy nálunk még az apagyilkosnak is meg kell kegyelmezni, olyan kevesen vagyunk? Hát mért engednők vérünket ontani néhány bánya miatt, melyeknek ezüstje az amugy is ezüstéhes milliomosokat gazdagítaná? Nem, ez ellen a háboru ellen tiltakozni, sikra szállani kell, ez ellen a háboru ellen, ha szükséges, háborut kell indítani. A nemzet léte kívánja ezt meg, s inkább meghalunk az utolsó emberig, semhogy belenyugodjunk, hogy vérünket ontsák bányaéhes kalandor politikusok. A mi katonáinkat, a mi hős, ártatlan katonáinkat nem szolgáltatjuk ki a vad kabilok golyóinak.

Polgárok, védjük meg katonáinkat!

Augusztus 2.

A koczka el van vetve, hátrálás nincsen. Egész Spanyolországban dul a harc a háboru ellen. A gonosz kormány, mely a nép jólétét gondozni volna hivatva, a népet fegyverrel támadja. Katonáink, akiknek bennünket védelmezniök kellene, akiknek érdekében a nemzet föltámadt, ágyuval dulják szét barikádjainkat. A gazok! Nos hát derüljön ki, ki az erősebb: a komiszkenyéren hizó szoldateszka, vagy a polenta mellett kopláló nép.

Ami eddig történt, véres és megérdemelt boszu volt a hitszegőkön. Tegnap hatszáz nyomorult egyenruha-kadávert dobtunk a pöczegödrökbe. Sajnos, hét-száz proletár hős is lelte mártírhálát a torlaszokon. Kitartás, kitartás!

Augusztus 4.

Győzelem! Az egyenruhás kenyérpusztítók pusztulnak golyóinktól és késeinktől. Kalahorrában tegnap harczban megöltünk ezer katonát s felakasztottunk kétszáztizenhármat. Ne engedjük vérünket ontani a kabilokért!

Barcelóna, gyönyörű városunk, romokban hever. Király! Ez a te műved! Még most sem érted át, mit miveltél vérszomjas politikáddal? Még most is hiszed, hogy pribékjeiddel megfélemlited a nemzetet? Az emberek rakásra hullanak éhségtől és tifusztól s te még mindig bányákat akarsz hódítani? Hiábavaló, kába nagyraevágás. Spanyolország füstölgő romjai

hirdetik a világnak, hogy a nép erősebb a királynál.
Le a vérszomjas királylyal!

Augusztus 6.

A nép ügye mind jobban áll. Madridban épp úgy öljük a hazaellenes katonapribékeket, mint Barcelónában. Az ökrök mind föl vannak falva, kenyér is alig van. S a harctérről biztató hírek érkeznek. Egyik csatát a másik után veszítenek a mieink, a kabilok valóságos öldöklő angyalok s akaratlanul a spanyol nép szövetségesei. Melillából egyre jönnek a segítségért könyörgő sürgönyök. Bravó, honnan vegye a segítséget a király, mikor fegyveres rabjait itthon mészároljuk le? Mert a kabilok előtt állóknak gyöngyödlögnük van azokéhoz képest, akik a nép haragjával kerülnek szembe. Kerüljön bármibe, most már bizonyos, hogy a nép akarata teljesülni fog: nem engedünk vért ontani.

Augusztus 9.

Weyler tábornokot, a kubai hiénát tegnap akasztottuk lámpavasra. A spanyol hóhérnak itthon mindössze már csak kétezer katonája van. A népből pedig maradt, az öregeket nem számítva, legalább hatezer. Hatezer elszánt hazafi csak le tud még ölni kétezer nyomorult mundérkoptatót? Melillában hír szerint már csak három és fél katona él egy negyed hadnagy vezetése alatt. Megadásuk minden pillanatban várható. A nép akarata győzött: az embertelen hódítópolitika képtelen terve végrehajtására. Melilla miatt nem fog vér folyni.

(Levelezőlap.)

Augusztus 10.

Sajnálattal nem küldhetjük el legujabb számunkat, mivel összes előfizetőink elestek az utcai harcokban. Ez uton értesítjük, hogy a vérontás ellen kelt nemzeti mozgalom teljes diadalt aratott, hadseregünk el van pusztítva, a nép meghalt s így ember és pénz hiánya miatt a hatalom kénytelen volt lemondani hódító tervéről, mely annyi véráldozatot kívánt volna az amugy is kiszípolyozott spanyol nemzettől. A *Grandeza Española* korrektora, mint a szerkesztőség egyetlen még életben levő tagja.

Simplex.

Vasárnap.

Ó üres utcák, s szóztalan ebéd,
Ingujjak, újságolvasás,
Elnyujtózna és mindenki cseléd.

És én, a másért finoman sóhajtó,
Ugy állok itt emelt karokkal,
Mint alkonyatban arany-gyertyatartó.

Szabolcsi Lajos.

A Kékszakáll hét felesége.

— Hiteles okmányok alapján. —

Irta: ANATOLE FRANCE.

(2)

Lespoisse asszony két fia szintén hozzálátott a *reversi* és *bassette* jövedelemforrásához, s ebben a két leghazárdabb játékban mosolygott feléjük változatlanul a szerencse. Ezek a játékok alaposan benyultak az éjszakába, e tündéri napok alatt jóformán semmit sem aludt a vendégcsereg s mint ahogy Kékszakáll legrégibb históriájának szerzője mondja, »egész éjszakát azzal töltöttek, hogy malicziákat követtek el egymással szemben«. Ezek sokkal édesebbek voltak a nappaliaknál, mert dévajkodás ürügye alatt a kedvező sötétben összebujhattak egy alköv mélyében azok, akik egymás iránt éreztek. De la Merlus lovag néha ördögnek, néha kísértetnek vagy farkasnak öltözve ijesztgette az alvókat, a vége azonban mindig az lett, hogy beosont Jeanne de Lespoisse kisasszony szobájába. E szórakozások közt a jó Montragouxról sem feledkeztek meg. Madame de Lespoisse két fia viszketőport szórt az ágyába s dögleletes szagot árasztó vegyületeket égettek el szobájában. Vagy pedig úgy helyeztek el egy korsó vizet az ajtaja fölött, hogy ha megnyomta a kilincset, az egész víz a nyakába ömlött. Szóval, mindenféle tréfát üztek vele, melyek a társaságot módfelett mulattatták, Kékszakáll pedig veleszületett szelidségével tűrte.

Mint kéri állított be a madamehoz, bár — amint mondá — a szíve szakad meg arra a gondolatra, hogy férjhez kell adnia a leányait. A lakodalmat rendkívüli pompával Motte-Gironban ülték meg. A rendkívüli szépségű Jeanne csupa antik francia csipkébe volt öltözve s haja ezer csigába fodoritva. Nővére, Anna, arannyal himzett zöld bársonyruhát viselt. Madamenak ruhája bolyhos aranyszövet volt fekete paszománttal s gyémántos gyöngyészert viselt. Montragoux fekete bársonyruhájára fölrakta valamennyi nagy gyémántját; jóság, ártatlanság s félenkség tükröződött arcán, mely kellemes ellentétben volt kékre borotvált állával s tagbaszakadt természetével. A menyasszony két fivére is ugyancsak ki volt csipve, de a legzajosabb feltűnést mégis csak de la Merlus lovag keltette gyöngyre himzett vörös bársonyruhájában.

Szertartás végeztével a zsidók postán nyomban visszavették s Párisba küldték azokat a csecsebecséket és drága ékszereket, melyeket a Lespoisse-familiának erre az alkalomra kikölcsönöztek.

IV.

Egy álló hónapig Montragoux volt a legboldogabb ember a világon. Imádta feleségét s úgy tekintett rá, mint magára a tisztaság angyalára. Pedig teljesen másképp állt a dolog, s még a Kékszakállnál sokkalta ügyesebbeket is fölszarvazta volna ez a ravasz, körmönfont személy, ki hűségesen követte anyjának, egész Franciaország legügyesebb czédaasszonyának utbaigazításait. Ez a hölgy idősebbik leányával, Annával, két fiával, Pierre-rel és Cosme-mal s de la Merlus lovaggal szépen megtelepedett Guilletesben, s főleg az utóbbi soha nem távozott többé Madame de Montragoux oldala mellől. Mintha árnyéka lett volna. Egy kissé boszantotta a derék férjet, ki feleségét magának szeretete volna tartani, de világért meg nem bolygatta volna azt a barátságot, melyet felesége tanusított a fiatal nemes

íránt, mert Jeanne azt mondá, hogy a lovag neki testvére.

Charles Perrault azt mondja, hogy Kékszakállnak az esküvő után egy hónappal fontos ügyben hat hétre el kellett utaznia, de úgy látszik, nem tudja az utazás okát. A világ gyanítása szerint a féltékeny férj ehhez a rendes ürügyhöz folyamodott, hogy feleségét rajtakapja. Valójában pedig Montragoux azért utazott Perchebe, hogy fölvegye autardei unokatestvérének örökségét, kit a demesi csatában épp akkor ölt meg egy puskagolyó, mikor egy dobon koczkát játszott.

Montragoux arra kérte elutazása előtt feleségét, hogy távolléte alatt mindenféleképpen szórakozzék, amivel csak jölesik.

— Hozassa el a barátnőit, madame, ránduljon ki velük, vendégelje meg őket, mulasson kedvére.

Átadta neki házának kulcsait, ezzel is jelezvén, hogy távollétében ő a guilletesi uradalom egyetlen és korlátlan ura.

— Ezek a két nagy butorgyűjteménynek a kulcsai; ez az arany- és ezüst-edények szekrényét nyitja, melyeket csak ünnepélyes alkalmakkor szoktunk használni; ez a vasládámé, hol aranyomat és ezüstömet tartom; ezek drágaköveim és ékszereim szekrényébe illenek; ez pedig valamennyi ajtót nyit. Végül ez a kis kulcs a nagy csarnok végében levő kabinetnek a kulcsa. Használhatja őket tetszése szerint, megnézhet mindent.

Charles Perrault szerint Kékszakáll még hozzátette:

— De ami a kis kabinetet illeti, megtiltom, hogy oda belépjen. Annyira megtiltom, hogy — ha mégis megtenné — el nem kerülné a haragomat.

Kékszakáll historikusa azonban nem helyesen cselekedett, hogy a későbbi események után ezt a verziót minden ellenőrzés nélkül elfogadta. Montragoux egészen másképp fejezte ki magát. Mikor átadta feleségének a kis kabinet kulcsát, mely helyiség nem volt más, mint a szerencsétlen hercegnő kabinetje, melyről már több ízben megemlékeztünk, azt az óhaját fejezte ki imádott Jeanneja előtt, hogy be ne lépjen lakása ama részébe, mely oly végzetes az ő háziboldogságára. Első s valamennyi közt legjobb felesége azon keresztül szökött meg medvéjével együtt; Blanche de Gibeaux ott csalta meg őt különféle lovagokkal; végül a kabinet porfirpadozatát egy imádott gonosz asszony vére festette pirosra. Csoda-e, hogy Montragouxban e kabinet kegyetlen emlékeket s komor sejtelmeket idézett föl?

Azok a szavak, melyeket Jeanne de Lespoissehoz intézett, elárulták lelkének háborgó érzéseit s vágyait. Ime szösz szerint:

— Nincs mit rejtegetnem ön előtt, madame, s azt hiszem, megsérténém, ha nem adnám át minden kulcsát annak a lakásnak, mely az öné. Épp úgy beléphet tehát ebbe a kis kabinetbe, mint a kastély bármely más szobájába; de ha bízik bennem, nem fogja megtenni. Ezzel lekötölezz s tekintettel lesz azon fájdalmas emlékekre, melyeket e kabinet kelt bennem s azon rossz előérzetekre, melyek akaratlanul is támadnak lelkemben. Vigasztalhatatlan lennék, ha valami baj érné, vagy ha én mozdítanám elő a szerencsétlenségét. Bocssássa meg, madame, szerencsére alaptalan félelmemet, mely nyugtalan gyöngédségemnek s éber szerelmemnek jele.

A derék nemes erre megcsókolta feleségét s postakocsin elutazott Le Perchebe.

»A szomszédasszonyok és jó barátnők — írja Charles Perrault — nem várták meg, míg érték küldenek. Roppant szerették volna már látni a háznak gazdag

pompáját. Befutkározták a szobákat, kabineteket, ruhátárakat; egyik szebb és pazarabb volt, mint a másik s az asszonyok ugyancsak irigyelték barátnőjük szerencsétét.

Azok a történetírók, kik e tárggyal foglalkoztak, mind hozzáteszik, hogy Montragouxné oly türelmetlenül várta a kis kabinet fölnyitását, hogy mind e fény és pompa nem szórakoztatta. Való igaz ez s mint Perrault mondja: »annyira bántotta a kíváncsiság, hogy minden illendőséget félretéve, otthagya barátnőit s egy titkos lépcsőn oly sietve ugrált le a kis kabinet felé, hogy kétszer-háromszor majd kitorpte a nyakát». Ezt bátran elhihetjük, azt azonban egyik sem említi, hogy azért sietett le oly türelmetlenül, mert már ott várta de la Merlus lovag.

Montragoux elutazása után a fiatal nemessel mindennap összejött a kis kabinetben, sőt napjában kétszer is, anélkül, hogy belefáradt volna e találkákba, mi éppenséggel nem volt szép egy fiatal menyecskétől. Semmi kétségünk sem lehet Jeanne s a lovag viszonyának természetét illetőleg. Éppen nem becsületes, éppen nem ártatlan viszony volt ez. Montragouxné bizonyára akkor is magára vonta volna az utókor ítéletét, ha férjének csak becsülete ellen intézett volna merényletet. De még a legszigorubb moralisták is találnának mentességet számára. Azt mondanák, hogy a fiatal asszony bűnét mentik a század erkölcei, Páris s az udvar példája, a rosszirányú nevelés, a gonosz, erkölcstelen anya tanácsai, mert hiszen Sidonie de Lespoisse asszony mindenképpen elősegítette leányának gáláns kalandjait. Jeanne de Lespoisse azonban nem elégedett meg azzal, hogy férje becsülete ellen intézzon merényletet, hanem még élete ellen is tört.

Jeanne de Lespoisse, Montragoux asszonya, ebben a kis kabinetben, a szerencsétlen hercegasszonyok kabinetjében beszélt meg de la Merlus lovaggal hűséges, gyöngéd férjének halálát. Később azt mondta, hogy mikor ebbe a terembe belépett s ott a hat meggyilkolt asszonynak holttestét fölakasztva látta, kiknek vére vörösre festette a koczkákat s mikor e szerencsétlenekben Kékszakáll első hat feleségét ismerte fel, mindjárt sejtette, hogy rá is mi sors vár: Vagyis hogy e falfestményeket megcsonkított holttesteknek vélte s ez esetben össze kellene hasonlítani az ő káprázatait lady Macbethével. Nagyön valószínű, hogy Jeanne ezt a látványt arra használta fel, hogy igazolja férjének gyilkosságait azáltal, hogy áldozatukat megrágalmazza. Montragoux veszte el volt határozva. Néhány szemem elé került levél megerősít abbéli feltevésemben, hogy Sidonie de Lespoisse is részes volt az összeesküvésben. Anne de Lespoisse volt a család legrosszabb lelkű tagja. Semmi gyöngéd érzés nem férközött hozzá s tiszta maradt házának kicsapongásai közepett. Nem mintha elzárkózott volna azon gyönyörök elől, melyeket méltatlanoknak tartott magához, hanem mert egyesegyedül a kegyetlenkedésben lelte minden örömét. Két fivérét, Pierre-t és Cosme-ot azáltal nyerte meg a vállalatnak, hogy ezredességet ígért nekik.

V.

Még csak az van hátra, hogy hiteles okmányok s megdönthetetlen tanubizonyságok alapján leírjuk a legkegyetlenebb, legperfidebb, leggyávább házi gonosztett lefolyását, aminőnek emlékezete csak fenmaradt. Az általunk részletesen elmondandó gyilkosságot csak azzal lehet összehasonlítani, melyet 1449 márczius 9-én Guillaume de Flavyn Blanche d'Overbreuc, a felesége, a fattyu d'Orbandas és Jean Bocquillon borbély elkövet-

tek. Guillaume-ot vánkossal fojtották meg, hasábfával verték agyon s nyakát elmetstették, akár egy borjunak. Blanche d'Overbreuc bebizonyította, hogy férje vízbe akarta őt fojtani, míg Jeanne de Lespoisse oly férjet szolgáltatott ki becsstelen gonosztevőknek, ki őt szerette. Az eseményeket lehető tárgyilagosan fogjuk elmondani.

Kékszakáll kissé korábban érkezett vissza, mintsem várták s ez kelthetné az emberekben azt a tévhitet, hogy fekete féltékenység gyanujától ösztönözve, rajta akarta kapni a feleségét. Ha ez a derült, bizakodó lélek meg is akarta volna lepni, bizonyára kellemes meglepetést készített számára. Gyöngédsége, jósága s derült, nyugodt arcza a legkegyetlenebb szíveket is meglágyította volna, de Merlus lovag s a Lespoisse-ok nyomorult fajtata ebben csak azt látta, hogy annál könnyebb lesz végezni vele s megkaparintani vagyonát, mely egy újabb örökséggel még jobban megnövekedett. Fiatal felesége mosolygó arczzal fogadta, engedte, hogy megölelje s bevigye a hitvesi ágyasházba, hol teljesen átengedte magát férjének. Másnap reggel visszaadta neki a rábizott kulcsokat. De hiányzott a kis kabinetnek, a szerencsétlen hercegnők szobájának kulcsa. Kékszakáll szeliden visszakérte, Jeanne különféle ürügyek alatt huzta-halasztotta, de végre visszaadta.

S itt oly kérdés merül fel, melyet lehetetlenség megoldani, hacsak az ember a história körülhatárolt területéről át nem vág a filozófia laza, bizonytalan hatása régióiba. Charles Perrault határozottan azt állítja, hogy a kis kabinet kulcsa varázskulcs volt, vagyis természeti törvények alá nem eső tulajdonságokkal bírt. Nincs bizonyítékunk az ellenkezőre s itt helyénvalónak látom megemlékezni kitűnő mesteremnek, Mr. Clos des Lunesnek, az Institut tagjának receptjéről, aki szerint: »ha a természetfölötti jelentkezik, a történetírónak nem szabad ezt elvetni«, tehát csak arra fogok szorítkozni, hogy e kulcsra vonatkozólag felhozzam Kékszakáll régi életíróinak egyhangú véleményét. Valamennyi azt állítja, hogy varázskulcs volt, ami nagyfotosságu körülmény. Különben sem ez a kulcs volt az egyetlen emberi ipartermék, mely csodás tulajdonságokkal bírt. A hagyomány számtalan varázskardról tud. Arthur kardja varázskard volt. Az orleansi szüze is az volt, Jean Chartier kétségbevonhatlan tanuskodása szerint s mellette ez a kitűnő krónikás azt a bizonyítékot hozza fel, hogy mikor pengéje eltört, a két darab sehogy sem akart egybeforrni, pedig a legügyesebb fegyverkovácsok próbálkoztak meg vele. Victor Hugo egyik költeményében »azokról a tündérlépcsőkről ír, melyek mindig összecserélődtek alattuk«. Sok író még azt is elfogadja, hogy vannak varázsló emberek, kik farkassá tudnak változni. Nem fogunk igyekezni lerontani ezt az élő és állandó hitet s óvakodunk eldönteni, vajjon a kis kabinet kulcsa varázskulcs volt-e vagy sem, az olvasó óvatosságára bízván, hogy fönt elmondott véleményünkben kigazodjék, mert tartózkodásunk még nem azt jelenti, mintha nem volnánk bizonyosak a dolgunkban. De mikor azt olvassuk, hogy ezen a kulcson vérfoltok voltak, ott már a saját területünkön, jobban mondva a saját juriszdikciónkban érezzük magunkat; itt már bírójává leszünk a tényeknek, mérlegelőjévé a körülményeknek. A fönmaradt szövegek auktoritása nem imponál nekünk annyira, hogy ezt a vérfoltot elhigyük. Nem is volt az a kulcs véres. Folyt ugyan vér abban a kis kabinetben, de az már meglehetősen régen volt. S akár felmosták, akár felszáradt, a kulcsra nem tapadhatott belőle s a mit a bűnös feleség zavarában az áczélon vérfoltnak látott,

nem volt egyéb, mint a hajnaltól pirosra festett égnek visszfénye. Mikor Montragoux a kulcsot meglátta, tudta, hogy felesége bent járt a kis kabinetben. Észrevette, hogy a kulcs most tisztább s fényesebb volt, mint mikor átadta s ez csakis a használattól lehetett.

Elszorult a szíve s szomorú mosolylyal mondá fiatal feleségének:

— Drágám, maga bent volt a kis kabinetben. Csak semmi rossz következménye ne legyen ránk nézve. Mert abból a szobából gonosz hatás árad ki, melytől meg szerettem volna önt övni. Vigasztalhatatlan lennék, ha önön is jelentkeznék ez. Bocsásson meg, de az ember babonás, mikor szeret.

E szavakra, bár Kékszakáll alig ijeszthette meg, mert szavaiból s magaviseletéből merő szomorúság s szerelem áradt, a fiatal asszony torkaszakadtából kiabálni kezdett:

— Segítség! Meg akarnak ölni!

Ez volt a megbeszélt jel. Ugy volt, hogy mikor ezt de la Merlus lovag s Lespoisse asszony két fia meghallják, Kékszakállra vetik magukat s kardjukkal agyonszurják.

Azonban egyedül csak a lovag jelent meg, kit Jeanne a szoba egyik szekrényében rejtett el. Mikor Montragoux látta, hogy kivont karddal rohan rá, védőállásba helyezkedett.

Jeanne rémülten menekült s a csarnokban Anna nővérével találkozott, ki nem egy torony tetején állt, mint a hagyomány tartja, mert a kastély tornyait Richelieu bíbornok parancsára lebontották. Anne de Lespoisse bátorságot igyekezett önteni halvány, tétovázó fivéreibe, kik ekkora cselekedetre nem mertek vállalkozni.

Jeanne akkor rohant oda könyörögve:

— Gyorsan, gyorsan, testvéreim, segítsétek a szeretőmnek!

Erre Pierre és Cosme is Kékszakállra rohantak, ki de la Merlus lovagot lefegyverezvén már, rátért. Hátulról orozva keresztüldöfték kardjukkal s még azután is, hogy már elszállt belőle a lélek, sokáig szurkálták.

Kékszakállnak nem voltak örökösei. Vagyonát özvegye kapta meg. Egyik részéből kiházasította nővérét, Annát, másik részéből kapitányi rangot vásárolt a fivéreinek, a megmaradt részzel pedig férjhez ment de la Merlus lovaghoz, kiből nagyon becsületes ember vált azután, hogy beleült a gazdagságba.

(Vége.)

Saison.

A finn diák.

— július 30.

A szeme kék. Elesen, majdnem idégenszerűen világitó. De azért nem az az epedő és lírai germán-kékség ez, amelyen keresztül néhány naiv lélek az egész világot a romantikus kékvirág színében látja, inkább északi, aczélos, exotikus és mégis egészséges, olyan mint egy kék kristálypohár csilláma, amelyben józan és jeges forrásvíz pezseg. Fáradtan emeli ezeket a bámuló szemeket valahova messze a tavak tájékára, ahol az ő csüggedt népe él és melegen sugározva pihen meg a mirónáinkon és arczainkon. Szemérmes férfiaság van benne. Valami különös, bátor, északi erő, ami még

hosszu kalászsárga hajával és hamar-piruló lányos arczával is daczol, egy álmodozó merészsége és kalandkedve, aki több napi gyorsvonatozás után jön hozzánk, nem is a fővárosunkba, de egy elhagyott, dunántúli falunkba, hogy ott a mezők csendjében és az éjszakában végigélje a mi rég kikopott ábrándjainkat és oceánnak álmodja a Balatont. Még vannak magyar álmodók. Ezek azok. A testvér-népekben születnek, amelyek nálunk is nyomorultabbak. A kezünkbe pedig még mindig kétségbeesetten kapaszkodnak egynehányan, mintha nem is kézbe fogódznának, de valami mentőkötélbe, vagy árboczrudba. Egy utolsó, görcsös gesztussal.

Hogy került ide a finn diák? Ez volt az első kérdésem, hogy megláttam őt. Ottan az áthevült, színes rónán majdnem mesének tetszett. Körülöttem iharok és szilfák szegényes lombjai, kopott, poros magyar fák, távolabb mocsarak, sövények és egy végtelen pusztta, ahol a vonat órákig zakatol, anélkül, hogy fütttyentene. A helységneveken is ázsiai zamat. Egyik olyan, mint a káromkodás, a másik az ostopattogáshoz és a kartácsrobbanáshoz hasonlatos. Vendég itt minden idegen szó, kész nevetség még a német is és alig hiszem, hogy valaha járt itt emberfia, aki nyelvtanból tanulta volna a magyar idiómát. Öreg pásztorok folytatják csak az ükapjuk mesterségét, halászok aggatják hálóikat és komoly földmivesek beszélnek a boldogságról és a buzáról. A buza az ur. Ez, amely kincses aranyával még a késő unokák fantáziáját is felgyújtja. Találkoztam erre gazdag és elfinomodott magyar lányokkal, akiknek hiszterikus ujjáiból makranczosan gördül ki a varrótű is, de egy délután a hintaágyban mégis arról beszéltek, minő nagyszerű lehet, feltűrni a szoknyájukat, piros kendőt ölteni és áratni, ahogy a parasztmenyecskék, mert ha az agyukban nem is, a karjukban még mindig felébred az atavisztikus ösztön, amely fáradt nyújtózkodással a villogó kasza után nyul, hogy a buza-tengerben legalább egyszer, utoljára egy derék rendet vágjanak. Ezen a vén, konzervatív földön bukkantam rá az én különös idegenemre.

De most nem is róla akarok írni, inkább magamról, egy félórás, különös álmomról és arról, hogyan tükröződik vissza a magyar föld a finn diák huszonkét éves szemében. Nemcsak egyedül van. Így nyár felé, mikor Helsingiben bezáródik az egyetem, gyakran lejönnek hozzánk. Egy este végigszáguldanak Budapesten és a magyar főváros képe örök emlékképpen ég bele agyvelőjükbe, mint valami nagyszerű, tüzes káprázat. A házak mögött egy nép-oczeánt sejtene. Az emberekben pedig misztikumot és régi-régi testvéreket, akiknek az élete talán az ő sorsuk titkát is felkulcsolja majd. Aztán egy faluba menekülnek, holmi olcsó, nád-födeles parasztszobába. Az asztalukon magyar könyvek és magyar ujságok. Egy szegényes ágy. A falon a gitárjuk. Ugy élnek itt szegényen és szerényen, mint a fajszeretet félig nevetséges, félig szent apostolai és ikeköttöket bönczolva álmodnak Nagymagyarországról.

Mi pedig hallgatjuk a beszédüket. Nekem ez volt az első szenzációim. Egy pár obligát franczia mondat

után rögtön a maguk jószántából térnek át a magyar szóra. Bátran és szépen beszélnek a nyelvünket és annyi ambícióval, mintha legalább is világnyelv volna, mint valamikor Mátyás király korában. Az akcentusuk kissé furcsa, de nekünk mégis minden idegen iz nélkül való és ismerős. A kis magyar gyerekek selypegnek és pötyögnek úgy, akik már érzik a nyelvünket, de még bizonytalanok egyben-másban és gyakorlat hiján esetről-esetre kell alkotniok az új szavakat és a kapcsolatokat. Ez jutott eszembe, amint a diákom beszédére figyeltem és egy egész különös és boldogító érzés fogott el. Új volt ez és semmihez sem hasonlítható s mellette minden más náció hódítása szegényesnek és banálisnak tűnt. Lelketlen még a francziák világdiadala is, akiknek már szinte unalmas szenzáció lehet, hogy török kerékbe, nyaggatják és ficzamiáják idegen parvenük az ő daloló nyelvüket. Üres az a bámulat, amivel én pár hónappal ezelőtt Voltaire és Baudelaire arczvonásait kerestem a párisi éjjeli kávéházakban pinczerek és franczia lócsiszárok fiziognómiáján és madame Recamiert sejtettem minden utcza kofában. Ebben a szoros, meleg barátságban több rejlik. A szegénység intimsége. Egyetemünket nem árasztja el a külföldi diákok sáskajárása, utczáinkon fehér holló még egy idegen is, de ebben a pillanatban mindezért és sok másért egyszerre kárpótlást kaptam egy embertől, aki rám, a magyarra, bámulva függesztette a szemét.

Egy pillanat alatt éveken suhant át a képzeletem. És elgondoltam azt, hogy ezek az emberek tőlünk távol, a finn tenger partjain, zárt szobákban, lámpák és gyertyák mellett egy óriás népről, boldog országról álmodnak, amelynek a határait a végtelenbe tágitja a fantázia. Ide jönnek és az ő szótárukból összececsent szegény szókincsükkel félve szólitják meg parasztjainkat és némely pillanatban elámulnak a mi felületesen feltornyozott siheder kulturánkon. Sok-sok nap mély impresszióját viszik el magukkal aztán. Elvesztett hitünk az övék. Ha valaha elpusztulunk, ők lesznek az utolsó magyarok. Képes levelezőlapokat mutatott nekem a finn diák, amelyeken mulató finn társaságok magyar üdvözlötet küldtek a »hatalmas és büszke testvéremzet«-nek. A naplóikat magyarul írják. Művészeiknek, az éhség napjaiban, a revolver előtt egy homályos pillanatban eszükbe jut még a mi országunk, ahol lehet élni, álmodni és ahol boldogulna Suomi átkozott fia is.

Egy félórás beszélgetés zavaros képe csak ez. Sutba vettem a logikámat és hagytam, hadd ringasson álomba a finn diák meleg, muzsikás szava, és bár tudtam, hogy egy másik félóra mulva cinikusan és szomorúan mosolygok az egészen, boldogan integettem neki és az ő istenének, a tüzes ingben járó öreg Ukkónak áldását kívántam a fejére. A tulfütött agy víziói egy percze valóssággá váltak. Egy autoszugesztio pünkösdi királysága egyszerre rózsássá festette a világot. Mikor pedig kirohantam a viharos, nyári napfénybe és végignyultam a magyar rónán, úgy éreztem, hogy a szenzációim, boldogságom és gondolataim terhet nem bírja elviselni ez a föld.

Lehotai.

A te kezed.

— Detlev von Liliencron. —

Kezed, — mely lágy s halványan erezett,
S egy rigófüttyös májusi napon
Rózsákkal szórta be a homlokom, —
Az édes, lányos, remegő kezéd:

Kristálykancsóba friss ivóvizet
Amely hozott, ha este szomjan-étlén
Porospiszkosan, barnán hazatértem:
Az asszonyos, jóságos, hűs kezéd, —

Mely elűzött fejemről annyi gondot
S czirogatott, ha minden nekemrontott
És annyi örvényt eltakargatott:

Tedd a szívemre, majd ha meghalok, —
Hogy simogatván áhitattal telten,
Boldog legyek, amíg elszáll a lelkem.

Binét Menyhért.

Barangolások.

Fehér város.

(Assisi Szt. Ferencz városából.)

Assisi, 1909 július.

Van egy város a hegyen. — Átöleli a hegyet fehér karjaival, sűrű, apró, egyformán fehér házai egymás mellé sorakoznak, egymás fölött összebujnak és nagy fehér övben szakítják meg a finom vonalu hegyoldal poros-szürke olajbokrait. Koronául a hegy tetején a vár, a kis fehér házak egykori védője.

A fehér város lenéz a síkságban kanyarodó fehér országutra. Óriás árkádsoron keresztül néz le, hosszú, hatalmas, szigorú egyformaságban ismétlődő során a büszke, karcsu iveknek. Két sorban egymás fölé rakott, minden faragás, minden dísz nélküli, uralkodói egyszerűségű iveknek.

Ezek a fehér város feketén, mélyen néző szemei.

A fehér árkádsor bátyaszerűen mered fel a zöld hegyoldalból és mellette kopott-ezüst alacsony bokrok mellől egy magános, sötét cziprus tömör konturja rajzolódik bele a kék háttérbe.

Egyetlenegy, szomorú, magába zárt fa mint fáradt vándor áll a fejedelmi büszkeségű ivsor mellett. Mint annak a beteg, magános vándornak alakja, akinek teste fölé ezt a minden szentházak legszentebbikét építette a felemelt és megvigasztalt emberiség.

»Sordid mendiant!» Látom, amint magános utadat járod, ott a fehér város mögött kanyargó uton, ahol a két kopár, sötét hegy közötti keskeny völgyben csöndesen meglapul a szomorúság.

Hátat fordítasz a városnak és az ut visz tovább, egyre beljebb a hegyek közé a nagy, hallgatag magánosságba. Minden elmarad mögötted és egyedül maradtok egymással, te meg az Élet. — Az emberektől, a városból jöttél ide, te, aki sebeket viselsz és aki megérted a tücskök és madarak beszédét! A hegyek között lappangó csöndben hallottad meg az Élet szavát, a szomorú olajfák között találtad meg az örömet, ami a nap melegében ezüstösen tánczol a szürke leveleken.

Csudálatos költő-ember, mit mondott neked az Élet a szomorúság völgyében? Hogy mutatta meg legmélyebb mélységeit, ahol a szépség és az öröm találkoznak a szomorúsággal? — Visszamentél az emberekhez, akik sírók és szegények, hogy megmondjad nekik: örülni szabad! — örülnötök kell! — és pirosragyogó pipacsokat mutattál a szintelen bokrok között.

Csudát tettél a földön azzal az emberiséggel, amelyt olyan sokat dicsőítettek vagy ostromoztak, javítottak vagy lenéztek, bántottak vagy elkényeztettek. Te csak szeretted. — Szeretted bennünket, kristályos meleg lelkednek ugyanazzal a mámoros szeretetével, amelylyel minden életet e földön magadhoz öleltél!

Nyomoruságainkkal, csunyaságainkkal és tökéletlenségeinkkel együtt, ugyanazzal a szeretettel, amivel az ég kékjét és a forrás tiszta vizét szeretted.

Csudát tettél velünk és mi bemegyünk az irántad való hála és szeretet emelte szentházba, ahol alacsony, nyomott ívek alatt kering a tömjénfüst. Megállunk a te barnacsuhás törekeny alakod előtt. Ott állasz egyedül, egyszerűen, szegényen és meleg, sötét szemekkel nézsz magad elé. — Kis távolságra tőled, ragyogó trónján ül a bánatos királynő, ölében gyermekével. Komolyszemű kerubok fogják körül, aranyfényű barna hajuk megcsillan a kis ablakon besurranó napfényben. Finom, okos fejük, jobbra-balra félrehajtva, koszorut von a sápadt asszony körül. Ő is mérhetetlen gráciával hajtja meg puha fátyollal eltakart csillagos homlokát, elefántcsontszínű keskeny arcát.

Valami más világból jöttek ők és ködös ragyogásu földöntúli szépségüket hozták magukkal, hogy üdvözöljék a kopottcsuhás embert, aki ugyanazzal a nehéz-szomorú tekintettel néz bele a homályos boltívekbe, mint ők maguk.

Félrehajtják fejüket és égi pompájukban mélyen meghajolnak a fáradt vándor előtt.

Dr. Alexander Magda.

Páristól Budapestig utazhat, hogy hasonló vagy szebb berendezésű és kiváló ízű szépitőszert-üzletet találjon, mint Baumer Matild (Budapest, VII., Erzsébet-körút 14.) most megnyitott helyisége. Ugyanott van a tulajdonos által feltalált és több tekintélyes fővárosi és vidéki orvos által ajánlott kitűnő hatású »Glattol« csodavíz főraktára. Nyolcz napi használat után mindennemű kiütés, bőratka, szeplő, pattanás eltűnik. Rendkívül ajánlatos katonatiszteknek is, kik a nagy gyakorlatozás izzadságát ezen kitűnően bevált szerrel nem is érzik. Egy üveg ára használati utasítással együtt 4 korona.

INNEN-ONNAN.

Ö Briand. Mindenki gyűlöli. A radikálisoknak nagyon konzervatív, a konzervatívoknak pedig nagyon radikális. A szocialisták régi barátjukat és elvtársukat látják benne s így érthető, hogy nem örülnek politikai karrierjének. Most, hogy az orosz cár Franciaországba készül, régi elvtársai egy híres beszédet kiplakatiroztatják, melyben az orosz autokráciát szidta. A kiplakatirozás talán kellemetlen az új miniszterelnöknek, de Briandban van humor s azt mondja, hogy nem árt, ha a szocialisták néha okos beszédek is olvasnak. Talán legjobban örülnek kinevezésének a klerikálisok. Ezek azt mondják, hogy a szekularizációs törvény életbeléptetése óta a vallásos élet felrendült Franciaországban s így tulajdonképpen Briand érdeme, hogy a római egyház legkedvesebb leánya gyarapodott szépségben. Ezt a bókot azonban nem kell komolyan venni, mert a klerikálisok csak kompromittálni akarják szeretetükkkel az új miniszterelnököt. Így hát mégis csak az a valóság, hogy minden párt, minden frakció haragosa s a nagy munkában egyelőre csak a saját erejére és talentumára bízhatja magát. Ezt a talentumot valamikor csaknem egész Franciaország elismerte, s ha ma nem is hódol be neki a francia náczió, ez még nem jelenti a legrosszabbat. Mert a talentum értékét nem rontja le, hogy gyűlölködnek rá az emberek. A gyűlölet és a taps egyet jelentenek, a különbség mindössze az, hogy a gyűlölet őszintébb formája az elismerés megnyilatkozásának, mint a taps. Ezt tudja Briand s elégedetten dörzsöli kezét az első siker fölött, melyet kinevezése hozott neki.

= Augusztus. Szűz havának nevezi a kalendárium, pedig a tűz hónapja ez, örült lidérczek bolygó ideje, szegény falucskák gyásza, mely minden nap elmúltával más tájról piroslík fel üszkeivel a forró éj csillagaira. Mikor már meghozta gyümölcseit az áldott munka, mikor már gyöngyszemű babbal és aranyos buzával teli a padlás, sárga kukoricafüzér és piros paprikakoszorú ékesíti a ház homlokát és hizott barom piheg az ölben, akkor jön a tűz, jön a pipa parazsából, a cséplőmasina szertefröccsenő tüzcseppeiből, a játszó gyermek kezéből, hozza a rohanó vonat vagy a czammogó szekér mécsé, az ég villáma, vagy a szalmára tűző nap lángolása, hozza az ártó ördög vagy a büntető Isten, de jön, és röpke pillanatok alatt végiglobog a kis kalyibák közt a piros vihar és utána hamu az aratás, zsarátnok a szüret... Ma itt, holnap amott, ma Vereskő népe jajgat a csonka romok fölött, holnap a nagy gyári csarnok parázsában fetreng az égettkező munkás, ma a gazdag dús asztagja, holnap a szegény gyér kévéje hamvad, és minden hiába, nincs annyi erő a törvényi rendben, annyi vízáradat a föld kutjaiban, annyi hatalom az Istenben és szent Flóriánban együtt, hogy gáttal fojtja, vízzel oltja, elsöpörje a rengeteg tüzet, melyet az évről-évre ujrászülető augusztus forró kedvében magával hurcol...

Ö A muzsikától a zenéhez. Tehát a sárosi cigánymuzsikások is szervezkednek és munkabeszüntetésre készülődnek! Már ott is kiáltják a cigányok: le a vagyonos osztálylyal. Óh, hogy ennyire megváltoztak a viszonyok. Két évtizeddel ezelőtt még akkora gavallérok voltunk, hogy mi magunk kerti bort ittunk, de a cigányt csupa előkelőségből pezs-gőztettük. Később megtartottuk ezt az előkelőséget, de már nem előkelőségből, hanem inkább csak azért, hogy így leplezzük a változó gazdasági helyzetet. Mi ekkor is vinkót ittunk, s a cigányt pezs-gővel kínáltuk, de ebben az uri tempóban

már több volt az álszemérem, mint a valóságos gavalléria. Rösteltük a lesóványodott bugyellárist és itt is az történt velünk, ami szegény emberekkel oly gyakran megessik: inkább ráfizettünk a szegénységünkre, hogy fentartsuk a régi tekintélyt. De ez a korszak se tartotta magát sokáig s rászorultunk arra, hogy a cigányt a magunk borából kínáljuk. A cigány nagyot nézett és savanyukat nyelt. Aztán átestünk a hanyatlásnak egy újabb stádiumán: mi vizet ittunk, a cigányt meg sörrel kínáltuk. Ez a régi, jó korszak egyik variánsa volt s megfelelt annak az időnek, mikor mi bort ittunk s a cigányt pezs-gővel bízattuk. Az uri költsékezésnek utolsó stádiuma volt, hogy a cigány a maga pénzéből pezs-gőzött s mi vizet rendeltünk az estéli feketekávéhoz. Ilyenkor megessett, hogy a cigány leereszkedett mihozzánk s megkínált a pezs-gőjéből. De a pénzünk a cigánynál se tartotta magát sokáig s ma ott vagyunk, hogy vizet iszik a cigány is, meg a legtöbb sárosi dzsentrí is. Persze hogy most már csak egy dolog következhetik: a szervezkedés. Szomorkodjunk ezen a gazdasági folyamaton? A gazdasági része kesernyész ennek a dolognak, de a művészi oldala biztató. Mert nem lehetetlen, hogy a cigány sztrájkja folytán a magyar ember fölemelkedik a muzsikától a — zenéhez.

Ö A missek csókja. Az angol szárazföldi haderő csókokhoz folyamodik, hogy nagygyá és hatalmassá fejlessze önmagát. Roberts lord valóságos napiparancsban megüzente az angol misseknek, hogy csak olyan férfit csókoljanak meg, aki beszegődik az angol szárazföldi haderőhöz katonának. Hogy az angol haderő tud hódítani, ezt alig meri kétségbe vonni valaki. Hogy az angol misseknek jutott-e valami ebből a hódító erőből, ennek majd csak ezután kell kiderülni. A Roberts lord reformja azonban kétségkívül veszedelmessé válhat a missekre s őket nem lett volna szabad ilyen veszedelemnek kitenni. Mert mi ösmerjük az angol misseket s nyugodt lélekkel állíthatjuk, hogy náluk a csók adása nem biztatás, de fenyegetés. Az ember szívesen elszolgál három esztendeig a hadseregben, de ezekből a csókokból még akkor se kér, ha tiz esztendő szolgálatlaltal büntetik az ilyen csókok visszaütasítását. Anglia okosabban teszi, ha erejét ezután is a Dreadnoughtra alapozza s nem az angol missek csókjára. A Dreadnoughtnak behódol a külföld is, de az angol missek még az angol se. És ebből az okból tartjuk mi veszedelmesnek Roberts lord vállalkozását. Az ember kompromittálhat egy hadsereget, de nem szégyenitheti meg a hölgyeket.

Ö A záróra. A törvények ostobák és igazságtalanok. Ugy készülnek, mintha az emberek egyformák lennének s nincsenek tekintettel se az anyagi helyzet, se az egyéniségek különféleségére. A minősített lopásért hat hónap jár ki, akár szegény, akár gazdag ember a tolvaj, holott nyilvánvaló, hogy a lopás csak annak bűn, akinek azért nem szabad lopni, mert nincsen rászorulva. Így okoskodnak a szegény tolvajok s nyilván ugyanígy gondolkozik Táby hadnagy ur is az éjszakai zárórakról. A zárórát nem lenne szabad ráhuzni fiatal hadnagyokra. A mulatás éjjel felé kezdődik csak igazában s a záróra azt parancsolja, hogy egy órakor már hagyják abba. A törvénynek ez a tekintet nélkül való szigora nagyon igazságtalan, mert ami jó egy hetvenesztendő aggastyánnak, nem jó egy huszonnégy éves hadnagynak. A zárórát az emberek kora szerint kellene szabályozni. Minden ember vigye magával a korcsmába a születési bizonyítványát s a mulatozók kor szerint hagyják el a korcsmát. Az egyik korábban, a másik később. Tíz órakor csak a hatvan esztendőn túl levők távoznának, mert a késői fekvés árt az öreg szervezetnek. Aztán következnenék az ötven esztendő lumpok, majd a negyven éves korhelyek. Ebben a

sorrendben a huszonnégy éves hadnagy lenne az utolsó s ő akkor távoznék, ha elfogy a pénze vagy a hitele. De hogy egy fiatal hadnagy csak addig mulathasson, mint egy göthös öreg ur, ezt a fiatal hadnagyok sohasem fogják megérteni. A leg-
elemibb tennivalónk tehát, hogy rést üssünk azon az elven, mely a törvény előtt egyformajogúaknak minősíti az embereket. Mert ez elv csak arra jó, hogy dolgot adjon a rendőrkapitányoknak. Mihelyt eltörlük az elvet, nem lesz megsértett rendőrkapitány s nem lesz párbajra szólított újságíró. Mindenkinek használunk és senkinek sem ártunk vele. De hát ki látott még olyan törvényt, amelyet úgy csinálnának, hogy az senkinek se ártson. Ennyi jószág nincs a törvényhozókban, akik pedig többnyire szintén fiatalok és mulatók. De hová lenne a törvényhozó tekintélye, ha nemcsak nekik, hanem másoknak is szabad lenne büntetlenül mulatni.

* * *

✂ **Uj bűnök, uj erények:** Minden megismétlődik az életben s ezért nem is meglepő, hogy Németországban megint szociálista képviselők ülnek a vádlottak padján. A bűnök is megismétlődnek s a képviselők büne megint csak az, hogy megjelentek egy lakomán, melyet egy német fejedelem adott az országgyűlés mindkét házának az ülésszak berekesztése alkalmából. De ez még nem minden. A bűnök Csimborasszója, hogy a négy szociálista képviselő háromszoros Hoch-kiáltással üdvözölte a fejedelmet. Biz ezek nagy bűnök, amelyek körülbelül jelzik az irányt, amelyben a jövő morálja és etikája haladni fog, ha összedül a régi, rothadt társadalom s helyén az új rend felépül. A régi, tehát a mostani bűnök eltűnnek a föld színéről, mert megszűnik a kapitalisztikus termelési rend, mely a bűnök szülőanyja. És kipusztulnak a mai hazug, erények is, melyeket az uralkodó osztályok kovácsoltak hatalmuk fenntartására. De mert bűnök és erények nélkül nem állhat fenn a társadalom s nem élhet az ember, az új rend már megszületése előtt csinálja az új bűnöket és új erényeket, melyeken a jövő társadalom felépül. Bűn lesz az uralkodók ebédjén megjelenni. Bűn lesz az uralkodót éljenezni. S hogy igazi képét mutassuk a jövő moráljának, leírjuk egy haldokló ember utolsó óráját, aki megtisztult lélekkel akarna bejutni az üdvösség országába. A beteg már a halállal tülekszik, de lelkét valamiféle bűn nyomja, melytől nem tud szabadulni. Gyónni szeretne s a párttitkárért küld, hogy adja rá az utolsó kenetet. A párttitkár megérkezik s a haldokló suttogva mondja: »Rettentő nagy az én bűnöm s könnyíteni akarnék lelkemen, mielőtt elköltözzöm erről a sártekerőre.« »Beszélj, fiam, mondd el mindent s a nagy és hatalmas szociáldemokrata párt megbocsát.« »Oh, tudom, tudom, hogy nagy és hatalmas a párt s végtelen az ő jósa. De nagy, kimondhatatlanul nagy az én bűnöm s alig merek bűnbocsánatot remélni.« »Csak beszélj, fiam, akármilyen bűnöd, bocsánat vár rád, ha töredelmesen bevallod tévelygéseidet.« »Legyen hát. Tudd meg, óh nagy és hatalmas pártunk titkára, hogy huszonöt évvel ezelőtt egy bojkottált kávéházban ozsonnáztam.« Ugy-e, hogy mulatságos az eset? De nézzék meg jól a németországi affért és komolynak fogják ezt a gyónást is találni.

Alkalmas a piaci tej a csecsemőtápláláshoz? A drága városi tej, akármilyen hatósági ellenőrzés alatt áll is, ritkán ment a baktériumoktól, sajnos, elég gyakran hamisított és különösen csecsemők számára nem elég egyforma. Mi az anyának kötelessége, aki bármely okból gyermekét nem szoptathatja? Keressen egy olyan táplálékot, mely a csecsemőgyermek táplálásához szükséges alkotórészeket tartalmazza. Ennek a mindenesetre nehezen teljesíthető követelménynek tökéletesen megfelel a Nestlé gyermeklisztje, mert abszolút csírámentes, teljes alpesi tejet elegendő mennyiségben tartalmaz és elkészítéséhez nem kell más, mint víz. Egy legalább is 25 adagot tartalmazó doboz ára 1 korona 80 fill. Kapható minden gyógyszertárban és drogériában.

IRODALOM.

Bardach kisasszony.

Az üdülők és fürdőzők névjegyzékében is akad szenzáció. Ezek a szenzációk suttogva és sóhajtva beszélnek. Nyelvezetüket csak a beavatottak értik. Azok, akik bepilantottak egyik-másik ember lelkébe s a maguk intuíciónál tovább tudják szőni a perspektívát a szakadozott vonalakból, melyeket a lelkekben észrevettek. Egy ilyen névjegyzékben régi ismerősre akadtam. A nyomtatott füzet a tirol idegenforgalomnak adja változatos képét s a hosszú névsorban megláttam ezt a nevet: Emilie Bardach, Gossensass. A név és a gossensassi látogatás folytatása egy régi, csöndes, sirásba fuló drámának, mely itt kezdődött Gossensassban s egy erőszakos fordulattal befejeződött északon.

Tirolban haldoklott a nyár. S a halódó természet betegágyánál találkozott a hatvanegyesztendős Ibsen a tizen-nyolczéves Bardach Emiliával. Üdülni, felfrissülni ment Gossensassba s betegen hagyta el a tirol városkát. Rajta is beteljesedett, hogy a halál közelében mindenki megbetegszik. Mindegy, hogy ki fekszik ravatalon: a természet, vagy az ember, — az enyészet láttára megtörik az energia, fogy az életkedv, mert ezer és ezer harsonából hallatszik a kétségbeesztő kiáltás: Vanitatum vanitas. S mint ahogyan a halódó emberben az utolsó percekben dolgozik legerősebben az élet ösztöne, a halál gondolatától megült lelkekben is a legkétségbeesztőbb pillanatok támasztják fel a vágyat: megküzdeni az enyészettel. Ez az élet negatív és pozitív sarkainak egymásra való hatása. Az egyik eltaszít az élettől, de ugyanakkor működik a pozitív erő is, mely az életet akarva, az embert visszavezeti az élethez. Ennek a pozitív erőnek megnyilatkozása a faj fenntartására irányuló törekvés: a szerelem.

De nemcsak a miliő hatása váltotta ki Ibsenből a szerelmet, a miliővel tökéletes harmóniában állott az a másik nyárutó, mely akkor, 1889-ben a hatvanegyesztendős költő lelkében borongott. Mert akármekkora művész is az ember abban, hogy az örökifjúságot magára hazudja, az életfolyamatnak is megvan a maga lelkiismerete, s ez az öntudat, mely néha-néha figyelmezteti az embert hazugságaira. De hol az az ember, aki szívesen kaptatja magát hazugságon? Minden érvet kikeres, hogy a hazugságot igaznak bizonyítsa. S így érvelt Ibsen a vénség szerelmével a maga örökifjúsága mellett. Érezte az életerők sorvadását, áteset a sorvadással járó melanchólián, s ekkor elementáris erővel támadt föl benne a pozitív erő, mely az életet mindenekfölött akarja.

E harcznak dokumentumai azok a levelek, melyeket Ibsen írt Bardach Emiliának a gossensassi találkozás után. A költő ezidőtájt Münchenben lakott s a leány Bécsben. Összesen tizenkét levelet írt a leányhoz, aki a leveleket a költő halála után átadta Brandes Györgynek azzal a meghatalmazással, hogy nyilvánosságra hozhatja azokat. S Brandes élt a felhatalmazással. Alig hogy Ibsen meghalt, kiadta a németül írt tizenkét levelet. Az első levél, mely 1889 október 7-én íródott, így szól:

»Egész szívből köszönöm önnek, nagyrabecsült kisasszony, a kedves levelet, melyet egy nappal Gossensassból való távozásom előtt kaptam, s melyet újra és újra átolvastam.

»Ott a nyári üdülőhelyen, szomorúak voltak a napok, — legalább nekem úgy látszott. Nem volt többé napsugár; mindenki elutazott, mindenki eltűnt. A visszamaradt vendégek nem adhattak kárpótlást a szép és rövid nyárutóért.

A Pferschthal-ban naponta sétára indultam. Az ut mentén még ott a pad, amelyen az ember elcseveghet, ha társasága akad. De a pad üres volt, és én elballagtam mellette anélkül, hogy leültem volna.

A nagy termet is vigasztalannak, sivárnak találtam. A vendégek, a Preire-család s a tanár feleségével csak az ebédek alkalmával jelennek meg.

Emlékszik a nagy mély ablakfülkére, a veranda bejárójától jobbra? Valóban szép ablakfülke volt. A bódítóan illatos virágok még mindig ott állottak. De máskülönbön oly üres, oly elhagyatott, oly magános minden.

Most tehát ismét itt vagyunk — otthon — s ön is újra Bécsben van. Ön azt írja, hogy most szabadabbnak és boldogabbnak érzi magát. Mennyire örvendek e szavaknak! Többet nem akarok mondani.

Egy új költői mű dereng bennem. É télen nyélbe akarom ütni s megkísérlem, hogy a vidám nyári hangulatot beolvaszszam, azonban érzem, hogy buskomorságban fog végződni. De ez már az én sajátságom. Egykor azt mondtam önnek, hogy csak távirati stílusban levelezek. Vegye hát e levelet olyannak, amilyen. Ön mindenesetre megérti. Ezer üdvözlöt küld aláztos szolgája, dr. I. H.

Még mélyebbre hagy pillantani ez a második levél, melyet nyolcz nappal később írt a leánynak:

»Kedves levelét megkaptam. Ujra és újra elolvastam s ezerszer köszönöm azt. Mint rendesen, most is íróasztalomnál ülök. Dolgozni szeretnék, de nem tudok. Képzőtehetségem elevenen működik ugyan, de mindig másfelé kalandoz. Ott jár, ahol munkaközben nem volna szabad járnia. Hiába, — nyári emlékeimet nem tudom elnyomni magamban. De nem is akarom. Az átételeket újra és újra átalélem. Hogy mindezt költői alkotássá átfőmáljam, ez egyelőre lehetetlen. Egyelőre? De hát sikerül-e a jövőben? S hát óhajtom-e, hogy valaha sikerüljön, — sikerülhessen? Egyelőre semmi esetre, — legalább azt hiszem. Ezt érzem, — ezt tudom. És mégis meg kell lennie. El kell dőlnie. De csakugyan így fog-e történni?

Oh, kedves kisasszony, — bocsásson meg; — ön oly bájosan írja utolsó, — nem, nem, az Isten óvjon ettől — nem utolsó, csak előbbi levelében: — »de kisasszony nem vagyok az ön számára«. Tehát kedves gyermek — mondja csak, emlékszik-e arra, hogy egykor »ostobaságokról« és »bolondságokról« beszélgettünk? Helyesebben szólva, én beszélgettem mindkettőről. Azután ön vette át, kedves gyermekem, a tanító szerepét, s azt jegyezte meg halkan, melódikusan, hogy van ám különbség ostobaság és bolondság között. Hát persze — ezt már akkor is sejtettem. De ez az epizód — mint minden egyéb, mégis emlékezetemben él. Mert mindig, mindig foglalkoztat a kérdés, hogy bolondság, vagy ostobaság volt-e a találkozásunk? Vagy bolondság is volt, meg ostobaság is? Vagy talán egyik se volt a kettő közül? Azt hiszem, hogy ez az utóbbi az igazság. Természeti szükség volt. És egyuttal fátiim is. Gondolkozék csak rajta, ha szükségesnek találja. De ezt már nem hiszem. Mert felteszem, hogy kezdettől fogva értette, s nekem ad igazat.

Ezerszer jó éjszakát.

Ez a levél már az igazi Ibsen husából való hus, véréből való vér. Az örök tépelődő szólal meg benne, aki felveti magának a problémákat, vájkál azokban és saját lelkében, de nem oldja meg őket. Csak éppen hogy megérinti az érzések hurjait, s az olvasóra bizza, hogy az érintéstől mekkora bugás, zsongás támadjon a lélekben.

Az ötödik levelében, melyet december 6-án írt, így szól a leányhoz:

»Egyelőre tehát le kell mondanom az ön fényképéről. De talán jobb is ez. Inkább várni, mint egy rosszul sikerült képpel beérni. S ezenkívül — az ön kedves, fenséges alakja amugy is elevenen él emlékeimben! Én ugyanis

még mindig egy rejtélyes hercegnőt sejték ön mögött. De maga a rejtély? Nos, hát persze, az ember mindenfelét álmodhatik és költöhet róla. És én ezt teszem. Ez mindenestre némi kárpótlás az elérhetetlenért és a kifürkészhetetlen valóságért. Fantáziámban mindig gyöngydiszben látom önt. Hisz ön oly nagyon szereti a gyöngyöket. Ebben a szeretetben valami titokzatos, valami mélyet sejték. De mit? Efölött is sokat gondolkozom. Néha azt hiszem, hogy meg is találtam az összefüggést. Máskor azonban kétkedem ebben. Egy pár kérdésre talán legközelebb felelek. Legalább megkísérlem, hogy feleljek. De magamnak is sok kérdezni valóm lenne. S bensőmben kérdezgetek is — folyton. folyton.

Hatodik levelében, mely december 22-én kelt, a szerelmes ifju minden rajongásával, érzélgősségével ír a leánynak:

»Hogyan köszönjem meg kedves, bájos levelét! Képtelen vagyok erre. Képtelen arra, hogy úgy köszönjem meg, amint szeretném. Hiába, a levélírás nem nekem való. Azt hiszem, hogy egyszer szólottam már erről. S ön bizonyosan észre is vette ezt. Az ön levelét azonban újra és újra olvasom. S ezáltal az akkori nyári hangulat oly csodásan ébred, oly csodálatosan elevenedik. Ujra látom, újra átérzem az átételeket... Mint kedves nyári tüneményt ősmertem meg önt, én kedves hercegnőt. Megismertem, mint a pillangók és virágok évszakának tündérét. Oly nagyon szeretném önt téli környezetében látni! Fantáziámban persze így is látom önt. Látom a Ringstrasse mentén, amint bársonyba, szőrmébe bujva, könnyedén tova lebeg. Látom estélyeken, látom különösen színházakban. Hátradőlve pihen, a titokzatos szemekben fáradtság borong. Otthonában is szeretném önt látni. De ez nem sikerül, mert erre nézve minden támpontom hiányzik. Ön házi dolgairól — nem, nem: az otthonáról nagyon keveset beszélt. Majdnem semmit. Őszintén szólva, kedves hercegnő, sok döntő dologban mégis egészen idegenül állunk egymással szemben.

Egy korábbi levelében ehhez hasonlóra célzott költészetem dolgában, mert azt eredeti nyelvén meg nem értheti. De ne gondoljunk többé erre...

Remélhetőleg még mindig folytatja zenetanulmányait? Ezt nagyon szeretném megtudni.

De mindenképp szeretném, ha most, karácsony estéjén láthatnám önt az otthonában. Hogy milyen ez önöknél, erről fogalmam sincs. Csak úgy képelek, költök magamnak erről egyet s mást. Azután meg olyan homályos érzésem van arról, hogy ön és a karácsonyi idő nem illenek össze. Vagy ki tudja? Talán mégis! De mindenképpen fogadja jókívánságaimat és üdvözlömet.

A kilencedik levél, melyet február 6-án írt, nagy fordulatot jelent:

»Soká, nagyon soká hevertettem utolsó levelét. Ujra és újra elolvastam anélkül, hogy feleltem volna arra. Fogadja ma kevés szóban legszívélyesebb köszönetemet. — Ezután, míg viszontlátjuk egymást, csak keveset és csak ritkán fog rólam hallani. Hígyje el — jobb ez így. Érzem, hogy lelkiösmereti kérdés rám nézve, hogy megszakítsam, vagy korlátozzam az önrel való levelezést. Önnek csak a lehető legkevesebbet szabad velem foglalkozni. Ifjúságában egész más feladatok után kell járnia s más hangulatokat kell keresnie. Engem — ezt már szóban is megmondtam — nem elégít ki egy ilyen levélírósi viszony. Valami tökéletlenség, valótlanság keveredik bele. Látom ezt és kinosan érzem, hogy nem maradhatok minden hangulatommal a dolognál. Ez már a természetemben rejlik, tehát nem másítható meg. Hisz ön oly finoman tud érezni s ösztönével mindent át tud tekinteni! Tehát megérti, hogy hogyan gondolom én ezt. S ha valamikor újra találkozunk, majd alaposabban kifejttem mindezt. Addig is

folyton megmarad az emlékeimben. S még inkább megmarad, ha a levélírás e terhes tökéletlenségei nem zavar-
nak. — Ezer üdvözet.

Bardach Emilia szót fogadott s csak akkor irt újból Ibsennek, amikor atyja halálát tudatta vele. Erre a levélre Ibsen 1890 szeptember 18-án felelt. Deczemberben a leány egy jelentéktelen festményt küldött a költőnek, aki a figyelmet ezzel a levéllel köszönte meg:

»Kedves levelét s a szép képet megkaptam. Nagyon köszönöm. A feleségem is úgy véli, hogy a kép ügyesen van megfestve. De kérem, *egyelőre ne írjon többet*. Ha a körülmények megváltoztak, értesíteni fogom. Nemsokára elküldöm önnek legújabb színművemet. Fogadja barátság-
gal, de hallgatagon! Mennyire szeretném önt látni, meny-
nyire szeretnék önrel beszélni! Boldog ujesztendőt kíván
önnek és kedves anyjának I. H.»

Erre a levélre Bardach kisasszony nem felelt. Csak két év múlva, mikor Ibsen hetvenedik születésnapját ünnepelte, gratulált neki. Ibsen az üdvözlő sorokra ezt felelte:

Christiania, 1898. III. 13.

Nagyon kedves kisasszony...!

Fogadja legbensőbb köszönetemet leveléért. A Gossen-
sásban töltött nyár a legboldogabb, legszebb nyara volt
egész életemnek. Alig merek rágondolni. — És mégis rá
kell gondolnom mindig. — Mindig! Az ön tisztelő hiva

Ibsen Henrik.

Ez volt Ibsen utolsó levele. A kapocs megszakadt az
élők közt, de Bardach Emilia folytatja a barátságot a
halott emlékével. Legalább ezt sejteti velem a gossensassi
látogatás.

Ly.

KÖZGAZDASÁG

A Foncière pesti biztosító-intézet életbiztosítási osztályánál a f. év első felében 2789 ajánlat 11,727.668 kor. biztosítási tőkére és 3610 kor. járadékra nyújtott be; 2442 kötvény 10,345.168 kor. tőkére és 4210 kor. járadékról állított ki. A díjbevétel 2,503.677 korona 67 fillérre rug. Halál-
eset 151 jelentett be 565.885 korona összegről. Egerszermind utalunk ama különös kedvezményekre, melyeket ezen hazai intézet (alapítva 1864-ben 3 millió korona részvénytőkével, nyereség- és díjtartalékaival és évi díjbevételei körülbelül 42 millió korona) az életbiztosításnál nyújt: 1. Hadbiztosítást díjpótlék nélkül 20.000 korona határáig a biztosított tőke feléről a közös hadsereg és honvédség, 30.000 korona erejéig a népfőlkélok védkötelezettjeire nézve (hivatásszerű katonáknak mérsékelt díjpótlék mellett). 2. A feltételek értelmében a biztosítás érvényének megtámadhatatlansága még az esetben is, ha a biztosított párba, vagy öngyilkosság folytán halt volna el, vagy ha utólag kitűnnék, hogy a biztosított a biztosítás alapjául szolgáló ajánlatban lényeges körülményekre nézve tévedett. 3. Egy, három vagy öt évi nyereségfelosztással egybekötött biztosításokat eszközöl. 4. A biztosításnak három évi fennállása után a biztosításra jutányos feltételek mellett a) kölcsönt ad, vagy azt b) visszavásárolja, vagy c) minden további díjfizetés nélkül kiházasítási biztosításoknál tőkésítést eszközöl, anélkül, hogy a félnek utóbbiért folyamodnia kellene.

Felölös szerkesztő és kiadótulajdonos: KISS JÓZSEF.

TAMÁSSY PARK-SZANATÓRIUMA

Dunaharaszttiban

Pestmegye.

Elsőrangú gyógyintézet alkoholisták, morfinisták és idegbetegek részére. Nap- és légfürdők. Dr. Lahmann szerinti diätetikus konyha. Télen-nyáron nyitva.

Telefon: Budapest környék Dunaharaszti 3.

☐ PROSPEKTUST

☐ KIVÁNATRA KÜLD

☐ AZ IGAZGATÓSÁG.

Ha fáj a feje

ne tévovazzék,
hanem hasz-
náljon azonnal

Beretvás-pastillát

mely 10 perc alatt a legmakacsabb migraint és fejfájást elmulasztja. Ára 1 korona 20 fillér. Kapható minden gyógyszerárban. Készíti **BERETVÁS TAMÁS** gyógyszerész, Kispesztén. Orvosok által ajánlva. Három doboznál ingyen postai szállítást.

Budapest, 1909. — Nyomatott az Athenaeum irodalmi és nyomdai r.-társ. betüivel.

A pokol tüzeit érzi belsejében égni az az ember, akinek gyomrában és nyeldeköljében józú evés után kinzó hóhéreként jelentkezik a gyomorégés. Pedig a mai gyomorhurutos, vagy gyenge gyomru világban ez a csapás szinte általános. Eddig nem volt rá megbízható szer, de most már van olyan készítményünk, amely szinte pillanatok alatt megszünteti. Ez a balzsam a *Digestol* nevű emésztőpor, amely csodálatosan rendben tartja a gyenge gyomrot is, meg a legrenyhébb beleket is. A nehéz emésztésnek minden kellemetlen tünetét, a savanyu érzéstől elkezdve egészen az úgynevezett Praelatenfieberig pár perc alatt legyőzi, az emésztést regulázza, rendessé, fájdalom nélkül valóvá teszi. Valóságos kincse az emberiségnek ez a *Glück-féle Digestol*, amely ma már a külföldön is szinte páratlan módon van elterjedve és amelynek nem szabad hiányozni egyetlen házipatikából sem.

Arcz-massage fölösleges Orizol vagy rizsvaj törv. véd. Az éretlen rizs tejnemű nedvéből készített csodás és gyors hatása arcz-szépítő. Teljesen kisimítja a ránczokat. Egy adag ára 3 korona 50 fillér. Főraktár Magyarország részére: Budapest, Török-gyógyszertár, Király-utca, Kolozsvárt: Dr. Biró gyógyszerháza.

Kitüntetések egész sorozata érte a *Kálmán-féle szab. Biborpaprikát*, mert az a legjobb. Árjegyzékét ingyen küld Kálmán József paprikanagykereskedő, Szeged, Dugonics-tér 19.

A Magyar Királyi Folyam- és Tengerhajózási R. T. gőzösein kellemes kirándulások tehetők *Budapest elragadóan szép hegyvidékére (Budapest—visegrád—dömösi vonal)* és a természeti szépségekben gazdag *Aldunára*, a világhírű *Kazánszoros*, *Vaskapu* (Adakaleh-sziget) és *Herkulesfürdő* gyönyörű tájkára.

A Kisduna-ágban *Budapest—Dömös* között közlekedő gőzösök Budapest balp. Eötvös-térről (Budapest jobbpárt Pálffy-térről 10 perccel később) d. e. 8.30, d. u. 12.30 (vegyesjárat csak Dunabogdányig és csak II. és III. o.), d. u. 2.20 és d. u. 5 órakor (utóbbi csak július 1—augusztus 31. között) indulnak s Szentendre, Leányfalu, Tahitófalu, Tahi, Dunabogdány, Visegrád s Nagymaros érintésével Dömösig közlekednek.

Visszafelé Dömösről reggel 5, d. u. 12.45 (utóbbi csak júl. 1.—aug. 31. között) és este 6.30-kor (Nagymarosról és Visegrádról mindenkor 20, illetve 25 perccel később) indulnak a hajók és érintik a már fentebb felsorolt állomásokat. Ezenkívül Dunabogdányból este 9 órakor egy vegyesjáratu gőzös (kizárólag II. és III. osztálylyal) is közlekedik.

A menetdíjak a helyi járatu gőzösökön való utazásra *rendkívül mérsékelt*. A főváros közelében nyaralók előnyére igen mérsékelt áru jegyfüzetek is adatnak ki. Az államhivatalnokok részére szolgáló jegyfüzetek ára különösen mérsékelt.

Az *aldunai vonalon* a modern kényelemmel berendezett szalon-gőzös minden vasárnap, kedd és csütörtökön közlekedik — közvetlen csatlakozással a Budapestről induló vonatokhoz — és p. Zimonyból reggel 4. Bázisból d. e. 10 órakor és Orsovára d. u. 3 órakor érkezik.

Ez utra — esetleges herkulesfürdői időzéssel egybekapcsolva — *rendkívül mérsékelt, 30 nap* érvényességgel bír, a vasuti és hajó-utra szóló kombinált menetérti jegyek adatnak ki Budapest keleti és nyugati pályaudvarokon.

:: Patkány- és egérintő bacillus. ::

RATIN

egyedüli biztos irtószert, mely fertőző betegségeket plántál az illető állatfaj között. A m. kir. állami bakteriológiai intézet szerint is más állatra ártalmatlan. Ismertető ingyen. — Főlerakat: »Katin« bakteriológiai laboratórium képviselője Haán Béla Budapest, Rottenbiller-utca 30/H. — Fiók-
lerakat: »Órangyal« gyógyszerház, Rákosszentmihály.